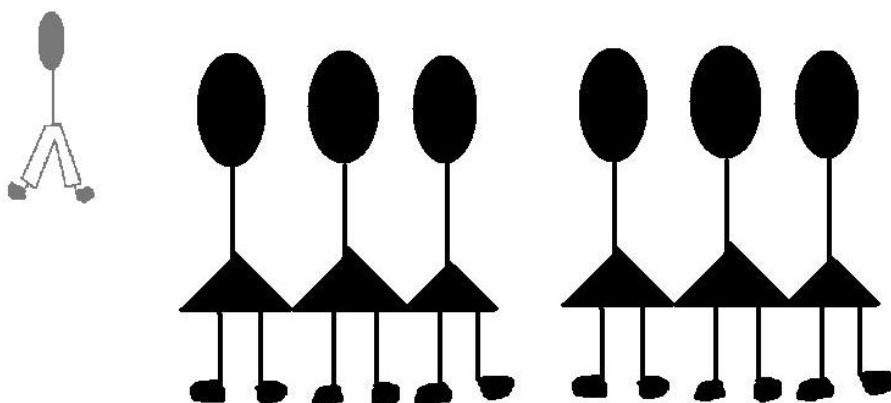

”Är inte det ett kvinnligt fenomen?”

En diskursanalys om osynliggörandet av unga mäns självskadebeteende

Socionomprogrammet

C-uppsats

Författare: Caroline Fahlman, Karin Wickholm, Linda Olsson.

Klass A.

Handledare: Nils Hammarén

Sammanfattning

Titel: "Är inte det ett kvinnligt fenomen?" En diskursanalys om osynliggörandet av unga mäns självskadebeteende.

Författare: Caroline Fahlman, Karin Wickholm, Linda Olsson

Nyckelord: Självskadebeteende, unga män, könsroller, identitet

År: Höstterminen 2009

Att självskadebeteende är ett fenomen som förekommer hos kvinnor står klart för många av oss. Det är den bilden vi möter i den samhällseliga debatten och i media. Vi som uppsatsförfattare blev nyfikna på huruvida självskadebeteende även förekommer hos unga män och efter ett digert granskande av tidigare forskning stod det klart för oss att så var fallet. Varför talas det då aldrig om denna sida av problematiken? Är denna typ av ohälsa bland unga män ett okänt fenomen även hos professionella? Syftet med vår studie är att genom en diskursanalys bringa klarhet i varför unga mäns självskadebeteende osynliggörs vilket vi anser att det görs. Vår huvudsakliga frågeställning är:

- Varför osynliggörs unga mäns självskadebeteende?

Våra underfrågor är:

- Vilken är den rådande föreställningen om unga mäns självskadebeteende i tidigare forskning respektive bland professionella?
- Hur uppfattas unga mäns självskadebeteende?
- Hur uppmärksammas unga män med självskadebeteende?

Metod: Vi har använt oss av diskursanalys i bearbetningen av vårt intervjumaterial. Vi har intervjuat fyra professionella som arbetar inom olika verksamheter, där de alla möter unga män med psykisk ohälsa. Vi har dessutom granskat en stor del tidigare forskning om självskadebeteende, av vilken vi har gjort en dokumentanalys.

Teori: De teorier vi har använt oss av för att analysera vårt material från intervjuer och tidigare forskning är:

- Coping
- Ungdomspsykologi
- Kritisk teori
- Män & maskulinitet
- Goffmans rollteori & stigma

Resultat: Våra resultat visar att den bild våra informanter och den tidigare forskning, som vi granskat, ger av detta fenomen inte är entydig. Bland annat har det visat sig att det finns ett flertal olika definitioner av vad självskadebeteende i själva verket innebär. Det finns även en differentiering i uppfattningen om hur prevalensen mellan könen ser ut gällande denna problematik. Informanterna i denna studie talar om att unga män reglerar sitt känslsystem på andra vis än kvinnor, till exempel genom kriminalitet, vilket kan medverka till att den könsnormativa roll som är rådande i samhällsdiskursen bibehålls. Då självskadebeteende diskuteras är det i förhållande till kvinnor, vilket skapar en ickeidentitet som manlig självskadare. Detta sammantaget med att det finns en osäkerhet kring hur problematiken bör definieras och uppmärksammas, kan förklara varför unga män med självskadebeteende blir osynliggjorda.

Innehållsförteckning

Förord

1. Inledning & bakgrund	6
2. Syfte & frågeställning	7
3. Förförståelse	8
4. Begrepp	9
4.1 Självskadebeteende	9
4.2 Unga män	9
4.3 Diskurs	10
4.4 Könroller	10
5. Tidigare forskning	11
5.1 Destruktivitet och självskadebeteende	11
5.2 Sammanfattning av tidigare forskning	11
6. Metod	13
6.1 Metodval – kvalitativ metod	13
6.2 Avgränsning	13
6.3 Litteraturinsamling	13
6.3.1 Databaser	13
6.3.2 Sökord	13
6.4 Urval	14
6.5 Bortfall av informanter	15
6.6 Datainsamling	15
6.6.1 Intervjuer	16
6.6.2 Dokumentstudier	17
6.7 Genomförande	17
6.8 Transkribering av intervju	18
6.9 Validitet och generaliserbarhet	19
6.10 Reliabilitet	19
6.11 Etiska överväganden	20
6.12 Analysmetod	21
6.12.1 Diskursanalys	22
6.12.1.1 Diskurspsykologi	22
6.12.1.2 Tolkningsrepetoar	22
6.12.2 Dokumentanalys	22
6.13 Abduktiv strategi	23
6.14 Postmodernistiskt perspektiv	23
7. Teorier	24
7.1 Coping	24
7.2 Män & Maskulinitet	25
7.3 Ungdomspsykologi – antisociala handlingar	26
7.3.1 Ungdomsgruppen, grupptillhörighet & kön	26
7.3.2 Identitetsskapande	27
7.3.3 Skapande av kön	28
7.4 Goffmans rollteori och stigma	29
7.5 Kritisk teori	30

8. Resultat och analys	32
8.1 Den utagerande mannen	32
8.2 Identitet som självskadare	36
8.3 Begreppsdiskurs	39
8.4 Förstärkning av osynliggörandet	41
9. Resultatsammanfattning	45
10. Slutdiskussion	46
10.1 Förslag till vidare forskning	47
11. Referenser	49
11.1 Tryckta källor	49
11.2 Tidskrifter	50
11.3 Forskningsrapporter	51
11.4 Elektroniska källor	51
12. Bilagor	
Bilaga 1 Intervjuguide	
Bilaga 2 Följebrev till respondenten	

Förord

- ”Jo, förresten, vi har bytt ämne till vår C-uppsats!”
- ”Jaha, vad ska ni skriva om nu då?”
- ”Jo, vi tänkte skriva om osynliggörandet av unga mäns självskadebeteende.”
- ”Jaha. Men är inte det ett kvinnligt fenomen?”

Ovanstående lilla dialog utspelade sig mellan en av författarna och hennes pojkvän i början på vår uppsatsperiod. Spontaniteten och äktheten i hans fråga gjorde att titeln till vår uppsats därmed var född. Tack Tobbe för att du instinktivt frågade och brydde dig!

Vi uppsatsförfattare vill även tacka varandra för ett gott samarbete och gemensamma ansträngningar. Även då timmen blivit sen och regnet smattrat på rutorna i den utsträckning att det inte ens lockar att åka hem, då detta innebär att man måste gå ut, har vi med samlade krafter kunnat slutföra vårt arbete.

Vi vill likaså tacka våra informanter som tog sig tid och ställde upp på våra intervjuer. Tack för ert intresse och er positiva inställning! Er medverkan gjorde denna uppsats möjlig.

Slutligen önskar vi tacka vår handledare Nils Hammarén.

Vänligen

Karin, Caroline & Linda

1. Inledning & bakgrund

”Självskador vanligt även bland pojkar[...] Det är nästan lika vanligt bland pojkar som flickor, enligt en ny studie”, skriver Svenska Dagbladet i en artikel 16 augusti, 2009¹. Trots detta säger flera personer på BUP (Barn- och Ungdomspsykiatri) och Ungdomsmottagningarna, som vi kontaktat, runt om i Göteborg att unga män med självskadebeteende inte söker sig till dessa verksamheter. Vi har härifrån även fått svaret att unga män har andra sätt att skada sig på än att skära sig såsom genom att vara utagerande och aggressiva. Kunskapen om självskadebeteende bland unga män i kretsen av professionella tycks alltså fortfarande vara låg. Detta trots att ovan nämnda studie gjord vid Lunds Universitet av bland andra psykolog Jonas Bjärhed pekar på att självskadebeteende är lika vanligt bland män som kvinnor. Kan det vara så att samhället inte vill uppmärksamma denna problematik och därmed ta ansvar för den?

Vår idé till uppsatsen som nu ligger framför er kom till genom en nyfikenhet för motsatser och mindre undersökta forskningsområden. Vi anser att det står klart att då det talas om självskadebeteende i vardagen och i media är det utifrån ett kvinnligt perspektiv. Till exempel har självbiografiska böcker såsom de av Sofia Åkerman² och Berny Pålsson³ lyfts fram och diskuterats medan frågan kring avsaknaden av manliga motsvarigheter lämnas obesvarad.

Mot bakgrund av detta vill vi med denna studie ifrågasätta myten om den utagerande mannen vad gäller att hantera sitt dåliga mående då detta tycks vara den rådande samhällsföreställningen. Vi har även blivit uppmärksammade på att forskning kring unga mäns självskadebeteende är knapphändig. Med stöd i detta anser vi det mycket viktigt att lyfta fram ämnet till diskussion och med denna uppsats försöka ta reda på varför det förhåller sig på så vis. Hur kommer det sig att samhället och de professioner som arbetar med denna typ av problematik inte uppmärksammat de senare studier som visar en jämnare könsfördelning gällande självskadebeteende utan istället håller kvar vid gamla mönster? Vi anser att det inte längre är godtagbart för samhället i stort att endast fokusera på den vita tonårsflickan som enda möjliga målgrupp för ett självskadebeteende.

¹ Svenska Dagbladet (2009) http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_3363749.svd 091001.

² Åkerman, Sofia (2004): *Zebra flickan*. Författarhuset, Västerås.

³ Pålsson, Berny (2005): *Vingklippt ängel*. Bokförlaget Forum AB, Stockholm.

2. Syfte & Frågeställning

Syftet med denna studie är att försöka förklara varför unga mäns självskadebeteende osynliggörs utifrån att diskutera och problematisera synen på unga mäns självskadebeteende i den rådande samhällsdebatten. Eftersom unga män med självskadebeteende sällan figurerar i debatt och forskning finner vi det viktigt att lyfta upp detta till diskussion. Med unga män åsyftas tonåringar och unga vuxna mellan 13 och 20 år och vi kommer att lägga vårt fokus på dem som endast uppvisar självskadebeteende som problematik och inte personer med svårare problematik och psykiatriska diagnoser. Däremot kan även dessa komma att inkluderas då undersökningsmaterialet varit knapphändigt. Begreppet självskadebeteende definierar vi som att avsiktligt skada sig själv, genom att tillfoga sig yttre skador utan intentionen att ta sitt liv. Den använda definitionen kommer att utvecklas vidare under senare skede i uppsatsen. Vi finner det angeläget att undersöka och uppmärksamma detta fenomen eftersom en grundläggande förståelse av fenomenet är essentiellt i en eventuell hjälpprocess, vilket kan vara användbart för vår profession.

Vår huvudfrågeställning och tillhörande underfrågor är följande:

- Varför osynliggörs unga mäns självskadebeteende?
- Vilken är den rådande föreställningen om unga mäns självskadebeteende i tidigare forskning respektive bland professionella?
- Hur uppfattas unga mäns självskadebeteende?
- Hur uppmärksammas unga män med självskadebeteende?

3. Förförståelse

Vår förförståelse kring fenomenet självskadebeteende skiljde sig en del från början då vi hade olika erfarenheter av att ha stött på fenomenet innan själva uppsatsskrivandet. En av författarna ansåg att fenomenet är vanligare hos unga kvinnor och att unga män på ett annat vis hanterar sitt dåliga mående genom utagerande beteende. Den andra författarens förförståelse grundar sig på självbiografiska böcker som denne läst. Självskadebeteende för denne var även mer inriktat på personer som endast skar sig. Det fanns även en föreställning om att det var ett fenomen baserat i högre grad inom en viss gruppkultur som till exempel lyssnar på en viss musikstil eller på annat sätt distanserar sig från normen. Den tredje uppsatsförfattarens förförståelse grundar sig främst i privata kontakter med personer med denna problematik samt självbiografiska böcker.

Något vi har gemensamt gällande förförståelse är att vi alla har erfarenheter från att under tidigare skolgång, främst högstadiet, deltagit i "lekar" där ungdomar skadat sig själv. Ett exempel på detta är hur tonåringar på en skola gned en nyckel mot ovansidan av handen tills det började blöda. Skulle personen ta bort handen tidigare betydde det att denne var homosexuell. Uppsatsförfattarna har även erfarenhet av lekar som lektes på mellan- och högstadiet, då någon hölls fast medan en annan tryckte mot dennes bröstorg så att personen svimmade. Dessa händelser har tidigare ansetts av oss som underliga lekar och har först nu, i ljuset av diskussionen kring detta ämne, uppmärksammats av oss att kunna ha en annan karaktär.

Vi har alla givetvis även med oss förförståelse från den utbildning vi läser, där vi blivit skolade att tänka på ett visst vis. De olika kurser vi läst under utbildningens gång har även gett oss mer kunskap i bland annat psykisk ohälsa och ungdomspsykologi, vilket kan ha påverkat vår förförståelse av fenomenet.

4. Begrepp

Larsson menar att begrepp i en studie bör väljas självständigt och separerat från tidigare forskning. Emellertid används ofta liknande begrepp eftersom tidigare forskning är styrande. Genom att använda samma begrepp garderar även forskaren sig när det gäller att kunna försvara rapporten.⁴ Nedan presenteras de begrepp som vi författare särskilt vill förklara då de används genomgående i uppsatsen. Vi har valt att förklara dessa begrepp både utifrån tidigare forskning och utifrån vår egna uppfattning. Med begreppet *självskadebeteende* har vi valt att lägga mer vikt vid hur det inom tidigare forskning förklarats. Detta eftersom det kan vara ett stort problem att fenomenet definieras på olika vis av olika forskare, menar Nixon, psykiatriker, Heath, professor i skolpsykologi och Gratz, filosofie doktor i klinisk psykologi. Begreppet *unga män* har definierats mer utifrån vilka åldrar vi anser ingå, vilket baseras på att vi ville inkludera främst unga män i tonåren. Även begreppet diskurs förklaras här och könsroller, då även dessa begrepp är återkommande i uppsatsen.

4.1 Självskadebeteende

Armando Favazza, professor i psykiatri vid Universitetet i Missouri Columbia, har utvecklat ett klassifikationssystem som delar in självskadebeteende i olika kategorier. Han delar främst upp detta i två huvudkategorier; kulturellt sanktionerat beteende och patologiskt beteende. Det patologiska beteendet delas in i tre underkategorier; grova, stereotypiska och ytliga självskador. Dessa underkategorier baseras på vilka mönster beteendet följer samt hur allvarlig skadan blir. Det är det patologiska beteendet som kommer att vara fokus för denna uppsats. Det kulturellt sanktionerade beteendet kan delas upp i två undergrupper där den ena består i handlingar som är accepterat av den kultur en person tillhör och innefattar traditioner, symbolik och tro som speglar ett samhälle. Detta kan till exempel vara omskärelse eller ritualer för att bota sjukdomar. Den andra gruppen består av seder utan större symbolik såsom piercings och tatueringar.⁵

Socialstyrelsens definition av självskadebeteende lyder ”beteenden som innebär att individen skadar sin kropp genom att skära, rispa eller bränna huden upprepade gånger utan självmordsavsikt”.⁶

Vår definition av självskadebeteende är att tillfoga sig själv skador såsom att skära, bränna, rispa sig utan avsikten att ta sitt liv. Vi inkluderar inte annat riskbeteende såsom missbruk, ätstörningar eller utagerande beteende, vilket en del forskare tenderar att göra.

4.2 Unga män

Vår definition av unga män är personer av det manliga könet i åldrarna 13 till 20 år. Åldersspannet kan komma att vidgas då forskning om unga mäns självskadebeteende är tunt. Vi anser att unga män är det mest lämpliga begreppet då begreppen killar och pojkar kan uppfattas syfta till en yngre åldersgrupp.

⁴ Larsson et al (2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Studentlitteratur, Lund

⁵ Favazza, Armando (2006): *Bodies under siege – self-mutilation in culture and psychiatry*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, Baltimore.

⁶ Socialstyrelsen (2004): *Vad vet vi om flickor som skär sig?*, 7

4.3 Diskurs

Enligt Jørgenssen & Phillips kan ordet diskurs förstås som en helhet av sammanhängande uttryck, utsagor och begrepp. Diskurs är ett samlingsnamn för de infallsvinklar, begrepp, sätt att resonera samt de frågeställningar som används av i en viss praktik. Det blir av största vikt att med andra ord att vara eniga om vad saker och ting betyder.⁷ Börjesson menar att samtalsordningen är reglerad och att samtals innehåll och form bestäms av regler som är historiskt och kulturellt givna.⁸ I denna uppsats kommer begreppet samhällsdiskurs att användas flertalet gånger och syftar då till den rådande synen på olika fenomen och situationer som anammas av allmänheten och som blir oundviklig i det kulturella sammanhang vi lever i.

4.4 Könsroller

Med könsroller menas i denna uppsats de roller som tilldelas män och kvinnor just utifrån deras biologiska och sociala kön. Det finns idéer om att män och kvinnor ska vara på ett visst sätt beroende på personens kön; egenskaper de förväntas ha och värderingar de förväntas anamma.

⁷ Jørgenssen, Marianne/Phillips, Louise (2002): *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur, Lund.

⁸ Börjesson, Mats (2003): *Diskurser och konstruktioner*. Studentlitteratur, Lund.

5. Tidigare forskning

I detta kapitel av uppsatsen kommer en sammanfattning av den forskning som tidigare genomförts på området självskadebeteende, främst bland unga män, att presenteras. Även en studie som endast behandlar flickor med detta problem kommer att presenteras, samt flera studier som inkluderar båda könen, då forskning som endast behandlar självskadebeteende hos unga män är knapphändig. Vidare utveckling av dessa studier samt presentation av ytterligare studier kommer att ske i kapitlet som vi valt att benämna *resultat och analys*.

5.1 Destruktivitet & självskadebeteende

Armando Favazza är den mest framstående personen när det gäller att definiera olika typer av självskadebeteende. Han delar främst upp detta i två huvudkategorier; kulturellt sanktionerat och patologiskt beteende. Det kulturellt sanktionerade beteendet består i handlingar som är accepterat av den kultur en person tillhör och innefattar traditioner, symbolik och tro som speglar ett samhälle. Detta kan till exempel vara omskärelse eller ritualer för att bota sjukdomar. Det patologiska beteendet delas in i tre underkategorier; grova, stereotypiska och ytliga självskador. Dessa underkategorier baseras på hur allvarlig skadan blir och vilka mönster beteendet följer. Med den förstnämnda, grov självskada, menas sådant som resulterar i att viktig kroppsvävnad förstörs, såsom genom amputation. Stereotypiskt beteende refererar här till upprepade, ofta rytmiska, uppträdanden som följer ett visst mönster såsom att slå huvudet i väggen. Denna typ av beteende förekommer bland annat hos personer med autism. Den ytliga självskadan är den vanligaste typen och karaktäriseras av beteenden såsom att skära eller slå sig själv, sticka nålar i sig, dra ut hår och så vidare. Denna kategori saknar rytmik och kräver ofta att personen använder tillhyggen som till exempel rakblad. Det finns ytterligare tre underkategorier till det ytliga självskadebeteendet; tvångsmässigt, episodiskt och repetitivt. Det tvångsmässiga beteendet sker flera gånger per dag och är upprepande ritualistiskt. Ett exempel på detta är att dra ut sitt hår, vilket Favazza menar klassificeras som ett beteende som ofta inkluderas i en psykisk diagnos där personen saknar impuls kontroll. Med episodisk självskada menas att skada sig själv i perioder och personen som utför handlingen definierar inte sig själv som till exempel en person som skär sig själv. Dessa personer skadar sig själva för att bland annat ta kontroll över sitt mående, slippa ångest eller för att påverka andra. Favazza menar att de episodiska självskadorna inkluderas i den repetitiva kategorin om handlingen utförs i den omfattningen att det liknar ett beroende. Då identifierar sig dessa personer även som en person med självskadebeteende. Det repetitiva självskadebeteende inträffar när beteendet blir så överväldigande att personen blir ockuperad av tanken att skada sig själv. Personen intar därmed en identitet som självskadare.⁹

5.2 Sammanfattning av tidigare forskning

Forskning inom ämnet självskadebeteende bland unga män är relativt tunt. I de första studierna som gjordes kring ämnet på 1960-talet skapades en profil som ansågs vara typisk för självskadebeteende; en vit attraktiv tonårsflicka boendes i förort. Denna profil har, kanske oavsiktligt, reproducerats i olika texter och lever på så sätt vidare än idag.¹⁰ Men flera studier på senare tid ifrågasätter att självskadebeteende skulle vara ett kvinnligt fenomen då allt mer forskning visar prov på att även män skadar sig själva. Gratz skriver i sin studie att hon anser att det är ett problem inom forskningen att det råder brist på en sammanhållen förklaring av

⁹ Favazza (2006)

¹⁰ Brickman, Barbara (2004): "‘Delicate’ cutters: gendered self-mutilation". *Body and society*.

fenomenet och framhåller att det behövs vidare forskning kring just män inom detta ämne.¹¹

Madge med flera visar i en CASE (Child and Adolescent Self harm in Europe)-studie, som inkluderar 30 000 ungdomar från sju olika länder, att kvinnor skadar sig själva i högre utsträckning än män. Att skära sig visade sig vara den vanligaste metoden att skada sig själv på, både bland unga män och bland unga kvinnor. Däremot visade det sig att bland de ungdomar som vid upprepade tillfällen skadat sig själva kunde det inte påvisas någon könsskillnad. Madge menar även att studien visade att unga män i mindre utsträckning uppsökte läkarvård efter att de skurit sig själva.¹²

Att många studier pekar på att fenomenet är kopplat till kvinnor förklarar forskarna Nixon och Heath genom att kvinnor i större utsträckning söker hjälp för sina problem samt att flera studier inkluderar även överdoser. Nixon och Heath tar i sin bok om självskador bland unga upp en del av de tidigare studier som gjorts och hur de ser på dessa. De menar att undersökningar av detta fenomen är så pass nya att det inte ännu finns ett konsekvent sätt att vare sig definiera eller undersöka fenomenet, vilket får som konsekvens att olika studiers urval och definitioner skiljer sig vida åt och därmed även resultatet.¹³

Kritik mot tidigare forskning kring självskadebeteende handlar bland annat om dess könsneutrala ton och fokus på flickor och att unga män endast nämns. Utifrån tidigare studier av bland andra Samuelsson och Taylor menar Christian Ståhl, doktorand vid institutionen för medicin och hälsa vid Linköpings universitet, att mörkertalet bland manliga självskadare kan vara större än hos flickor.¹⁴ Myten om att självskadebeteende är ett kvinnligt fenomen kan göra det svårt för män med denna problematik att söka hjälp.¹⁵

Under 2004 utkommer Socialstyrelsen med två publikationer i vilka de lyfter upp självskadeproblematik bland unga kvinnor. I den första av de två vill Socialstyrelsen undersöka hur vanligt förekommande detta fenomen är bland flickor i tonåren eftersom att denna grupp uppmärksammas allt mer i samhällsdebatten. I det resultat som lyfts fram påpekas att det är av vikt att upptäcka tjejer med allvarligt självskadebeteende för att kunna ge rättmätig behandling.¹⁶ I sin andra publikation påpekar Socialstyrelsen brister i forskning kring ämnet och anser att självskadebeteende bör belysas i ett större sammanhang som visar att den psykiska ohälsan bland unga ökar allt mer. Vidare anser de att de med sina två rapporter om ämnet har bidragit till att öka medvetenheten kring att flickor skär sig. Socialstyrelsen förklarar utgången för publikationen med ett regeringsuppdrag som syftar till att kartlägga problemet samt att beskriva kunskapsläget och behandlingsformer för att kunna förbättra hjälpen för flickorna med självskadebeteende.¹⁷

¹¹ Gratz, Kim (2001): "Measurement of deliberate self-harm". *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*.

¹² Madge, Nicola et al. (2008): "Deliberate self harm" *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, Vol 49, No 6.

¹³ Nixon, Mary K./Heath, Nancy L. (2009): "Self-Injury in Youth." *Routledge, New York*.

¹⁴ Ståhl, Christian (2007): "Det mytologiska självskadebeteendet". *Socialvetenskaplig tidskrift*

¹⁵ Farber, Klayman Sharon (2000): "When the body is the target." *Jason Aronson Inc, Amsterdam*.

¹⁶ Socialstyrelsen (2004): *Flickor som skadar sig själva*.

¹⁷ Socialstyrelsen (2004)

6. Metod

I nedanstående del kommer val av undersökningsmetod att beskrivas, med dess för- och nackdelar. En specifikation över de olika delar som ingår i metodförfarandet kommer även att lyftas fram samt hur dessa sett sig i denna undersökning. Det kommer framförallt att läggas vikt vid att förklara hur vi arbetar med metoden som kombinerar intervjuer och dokumentstudier.

6.1 Metodval - kvalitativ metod

Inom kvalitativ forskning är syftet att utifrån sin valda datainsamlingsmetod försöka förstå och beskriva vad empirin uppvisar, till exempel hur en person beskriver en viss händelse eller hur denne agerar i ett visst sammanhang. Det är även viktigt att se sina insamlade data ur ett helhetsperspektiv och att inte, som inom kvantitativ forskning, förklara beteenden och känslor genom variabler. Inom kvalitativ metod strävas det efter att lyfta fram individens personliga berättelser och att som forskare försöka förstå världen i högsta möjliga mån ur deras ögon.¹⁸

I denna uppsats kommer, som ovan framgår, frågan ställas varför unga mäns självskadebeteende osynliggörs. Frågan *varför* är starkt kopplad till den kvalitativa metoden och svaret har till syfte att förstå. På grund av detta har vi alltså valt den kvalitativa metoden. Hade syftet istället varit att förklara till exempel hur många unga män som själva anser sig ha ett självskadebeteende hade vi valt en kvantitativ metod. Det har tidigare gjorts studier, som lyfts fram under kapitlet tidigare forskning, som förklarar vilken prevalens självskadebeteende har, hur det fördelar sig mellan könen och vilket tillvägagångssätt som är vanligast bland ungdomarna. Det har även gjorts kvalitativa studier med djupintervjuer kring hur unga män retrospektivt själva uppfattar sitt självskadebeteende.¹⁹ Därför anser vi det viktigare att ställa oss frågan varför fenomenet gällande unga män, trots detta, inte talas om i lika stor utsträckning som gällande unga kvinnor.

6.2 Avgränsning

Inom kvalitativ metod försöker forskaren förstå ett fenomen utifrån ett helhetsperspektiv. Självklart kan inte alla tänkbara vinklar av ett fenomen undersökas utan detta måste begränsas till bland annat olika teman.²⁰

Vår avgränsning består i att studien främst fokuserar på unga män som medvetet skadar sig själva utan intentionen att därigenom ta sitt eget liv. Då materialet kring fenomenet är knapphändigt kommer emellertid även studier där flickor lyfts förekomma, för att därigenom påvisa avsaknaden av forskning kring unga mäns självskadebeteende. Som tidigare nämnts syftar vi med unga män till åldrarna 13-20 år. Även denna avgränsning kan komma att tänjas utifrån samma anledning som ovan.

6.3 Litteraturinsamling

Att tidigt börja med litteraturinsamling rekommenderas eftersom det ger forskaren en överblick över kunskapsläget samt gör det enklare att specificera problemområde. Det kan även bidra till att forskaren på ett bättre sätt korresponderar med intervjupersonerna eftersom denne nu är väl påläst. Fara med att tidigt göra en omfattande litteraturgenomgång kan vara att indoktrinerar i

¹⁸ Larsson et al (2005)

¹⁹ Jääskeläinen, Pia/Wessman, Jessica (2008): *Självskadebeteende – två unga mäns berättelser*. Örebro:Örebro universitet: Institutionen för beteende-, social- och rättsvetenskap.

²⁰ Larsson et al (2005)

redan fastställda teorier och påståenden.²¹ I vårt fall har det varit nödvändigt att läsa mycket om ämnet från början eftersom en del av vår studie består av dokumentanalys. Det har även varit till fördel då vi kontaktat olika professionella som kommer i kontakt med det fenomen vi vill undersöka. Detta för att vi på ett mer relevant sätt kunnat diskutera ämnet med dem. Och även att vårt insamlade av forskning gett oss insikt i vilka vi borde kontakta. Nedan kommer specifika sökvägar och sökord att presenteras. Vi har även inför vår litteraturinsamling deltagit i erbjuden hjälp från universitetets centralbibliotek i form av en så kallad sökverkstad.

6.3.1 Databaser

De databaser vi använt för vår litteraturinsamling är främst följande: GUNDA, Libris, ArtikelSök, Svenska Ämnesord, GUPEA, Uppsatser.se, Google Scholar, samt SCA Social Sciences.

6.3.2 Sökord

För att få fram en heltäckande bild av vad som tidigare skrivits om unga män med självska debeteende har vi sökt på följande ord på svenska:

självska debeteende, självdestruktivt beteende, självskadebeteende bland unga män, killar som skär sig, skära sig, samt självdestruktivitet.

I de engelskspråkiga databaser vi besökt har följande ord använts:

self-harm, self-injury, self-injurious behavior, self-destructive behavior, deliberate self harm, self mutilation.

Alla dessa sökord har kombinerats med orden *kön* och *gender*.

6.4 Urval

Det finns många olika typer av urval inom kvalitativ forskning varav de främsta är extrema urval, maximerat urval, snöbollsurval och urval av typiska fall. Larsson beskriver urval av typiska fall som att kunna spegla det mest förekommande inom fenomenet medan maximerat urval också är liknande fall men valda på grund av att de visar på variationer inom fenomenet och därför ska kunna ge en helhetsbild.²²

Vår ambition var att göra flera intervjuer för att få en bredare syn på fenomenet självska debeteende bland unga män. Vi har dock stött på motstånd för att kunna bedriva vår studie på detta sätt då många av de professionella vi har tillfrågat har tackat nej till att medverka. Vi kan anta att de personer vi kontaktat som tackat nej, som vi kommer att förklara mer utförligt längre fram under rubriken *bortfall*, trots att vi har varit ute efter en sanning om fenomenet förmedlad av dem. Vi har endast varit intresserade av att skapa en diskussion kring fenomenet för att sedan använda utfallet av intervjuerna i en diskursanalys. Detta har vi också förklarat för de personer vi har tillfrågat. De intervjuer vi till slut genomförde var tre till antalet och inkluderade fyra personer.

Nedan förklaras vårt resonemang kring vilka vi ville intervjua från början och hur vi kontaktat dem. Därefter beskrivs vilka som tackade nej till intervju. Till sist kommer vi att beskriva vilka som medverkat i vår studie under rubriken *genomförande*. Då vi planerade vårt urval av informanter fanns målsättningen att skapa ett maximerat urval där olika professionella, som i

²¹ Larsson et al (2005)

²² Ibid

olika situationer möter unga män med självskadebeteende, inkluderades. Vi ville därför försöka finna personer att intervjua inom vård, socialtjänst samt en fristående organisation som inte är hårt kopplad till myndighetsstrukturen.

Anledningen till att en verksamhet inom vårdsektorn valdes var för att vi ville inkludera de professionella som haft kontakt med ungdomar som har ett så utvecklat självskadebeteende att de behöver vård. En annan avgörande faktor för denna verksamhets inkludering var att vi sökte efter professionella som särskilt inriktade sig på just självskadeproblematik. Vi fann då ett DBT-team vid ett sjukhus i Sverige vilka arbetar med dialektisk beteendeterapi. Denna form av terapi är den vanligaste formen av behandling vid självskadebeteende.

Vidare valde vi att inkludera socialtjänsten eftersom de kan vara en första kontakt för ungdomar med självskadeproblematik, till exempel via en anmälan från skolan. Vår första kontakt med socialtjänsten resulterade i att de inte tyckte sig ha tillräckligt med erfarenhet av fall där självskadande unga män figurerade för att kunna medverka. För att ändå inkludera socialtjänst togs kontakt med ett samverkansprojekt mellan psykiatrin och socialtjänst inriktat särskilt på unga människor med självskadebeteende, i Göteborgs nordöstra delar.

Eftersom ovan nämnda institutioner förutsätter fysisk kontakt via ett möte vilket kan vara ett stort steg för en person som inte mår psykiskt väl, ville vi även inkludera en informant från en organisation som inte är så hårt kopplad till myndighetsstrukturen. Vi tog därför kontakt med BRIS, Barnens Rätt i Samhället, då de både tillhandahåller anonyma telefonsamtal samt chatt för barn och unga som behöver någon att tala med. Eftersom självskadebeteende är ett relativt dolt problem, särskilt bland unga män, ansåg vi BRIS vara en självklar medverkande som kan komma i kontakt med de unga män som inte uppmärksammas av andra verksamheter.

Vi tog även kontakt med en person som arbetar på en mottagning för unga män i åldrarna 15 till 30 år. Anledningen till att vi valde att inkludera denna person i vår studie var att verksamhetens arbete just är inriktat på unga män. Dessutom hade många andra tilltänkta informanter som vi kontaktat tackat nej med anledning av att de inte anser sig ha tillräcklig kunskap om ämnet. På denna persons arbetsplats fick vi även möjlighet att intervjua två av dennes arbetskamrater; ytterligare en socionom och en beteendevetare.

6.5 Bortfall av informanter

Som ovan nämnt kontaktades en terapeut som arbetar i ett DBT-team vid ett sjukhus i Sverige. Denna person tackade dock nej till att medverka i vår forskning på grund av tidsbrist. Personen i fråga tyckte att vår frågeställning var mycket relevant och viktig att ta upp till diskussion. Detta såg vi som mycket positivt då denna person är framstående inom DBT-terapi och insatt i ämnet självskadebeteende. Efter detta kontaktade vi ett DBT-team vid en mottagning inom barn- och ungdomspsykiatrisk verksamhet. Vi skickade vårt följebrev till dem då de önskade mer information om vår uppsats. Teamet tackade dock nej eftersom de inte höll med om vår huvudsakliga frågeställning, att unga mäns självskadebeteende verkligen är osynliggjort. De ställde frågor till oss som exempelvis ”vem säger att det verkligen förhåller sig på detta vis” och ”vilka faktorer bidrar till detta?”

Av en terapeut på en mottagning för unga män blev vi hänvisade till en psykoterapeut som möjlig informant. Vi har kontaktat denna person och även personens arbetskamrater men ingen av dem

tackade ja till att medverka som informanter. Av de som vi kontaktade var det endast en som svarade på vår förfrågan. På grund av tidsbrist kontaktades de endast en gång via e-post.

Vi kontaktade BRIS huvudkontor i Stockholm. De sa själva att de på grund av kunskapsbrist inte ville medverka som informanter utan hänvisade oss till BRIS i Göteborg. Vi har ringt och kontaktat dem via e-post upprepade gånger utan gensvar.

Vi kontaktade även ett samverksansprojekt i Göteborgs nordöstra delar mellan psykiatri och socialtjänst inriktat särskilt på unga människor med självskadebeteende. Vi skickade e-post och ringde dem upprepade gånger men utan gensvar.

Som ovan nämnt kontaktades även socialtjänst, vilka av kunskapsbrist inte ville medverka. Även diverse personer på ungdomsmottagningar och BUP i Göteborgsområdet kontaktades, men de menade att unga män agerar ut på andra vis och därmed inte uppsöker deras verksamheter.

6.6 Datainsamling

Inom kvalitativ metod framträder främst tre olika kategorier för datainsamling. Den första grundar sig i öppna intervjuer med personer som beskrivande förklarar till exempel attityder, känslor eller kunskaper. Det andra sättet består av direkta observationer, där forskaren ser till beteenden hos eller interaktioner mellan personer. Sist finns även dokumentstudier där texter såsom publicerade böcker, tidigare forskning och officiella rapporter granskas och analyseras.²³ För att få en så heltäckande bild av hur självskadebeteende bland unga män på olika sätt uppmärksammas eller inte uppmärksammas har vi valt att framhålla den tidigare forskning som till ämnet är relevant samt genomföra intervjuer med professionella som kan komma i kontakt med de unga männen.

6.6.1 Intervjuer

Enligt Kvale finns det inga direkta utarbetade tekniker för hur en kvalitativ intervju ska struktureras, vilket är en av fördelarna med kvalitativ metod. Ofta kan intervjusituationen vara så nyskapande i sig att forskaren behöver kunna anpassa frågor och intervjustrategi under tiden. Kvale förespråkar alltså en ostandardiserad kvalitativ intervju och menar att större vikt ska läggas vid alla andra delar av metodförfarandet. I öppna intervjuer har forskaren särskilda teman som står i fokus för intervjun.²⁴

Larsson beskriver den allmänna intervjuguiden som en checklista för att kunna inkludera alla viktiga teman som behövs för att kunna besvara de frågeställningar som finns. Konkret struktureras intervjuguiden så att varje tema preciseras i ett antal öppna frågor. Dessa frågor behöver inte ställas i samma ordning för alla intervjuer. Denna intervjuteknik kan även kombineras med den mer informella konversationsintervjun vid till exempel nödvändiga följdfrågor som uppstår under intervjun.²⁵

I denna studie kommer ovan förklarade intervjuguide att användas. Våra frågeställningar har delats upp i tre teman, som vi valt att kalla för *osynliggörandet*, *fenomenet* och

²³ Larsson et al (2005)

²⁴ Kvale (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*.

²⁵ Larsson et al (2005)

uppmärksammandet. Dessa teman har sedan konkretiserats till enskilda frågor, som valts för att på bästa sätt kunna inkludera de frågor vi vill få svar på med vår studie. För att exemplifiera detta har vi valt att koppla frågan ”Hur uppfattas unga mäns självskadebeteende?” från vår frågeställning till temat *fenomenet* i vår intervjuguide, eftersom vi anser det vara en fråga om hur de professionella uppfattar fenomenet. Vidare har vi valt att konkretisera temat *fenomenet* till frågan ”Hur ser ni på omfattningen av självskadebeteende bland unga män?”, vilken är tänkt att besvaras utifrån de erfarenheter den professionella fått från sitt arbete med unga personer med självskadebeteende. På samma vis har vi gjort med alla de frågor som ingår i vår frågeställning för att på bästa sätt få så omfattande svar som möjligt. Vidare har det även i intervjuguiden tagits med underfrågor eller följdfrågor som endast ska vara till hjälp för oss som intervjuare om informanten inte skulle veta vad denne ska svara eller inte ha något att säga om frågan.

6.6.2 Dokumentstudier

I vårt inhämtande av data har vi även gjort en dokumentstudie av den tidigare forskning vi funnit kring självskadebeteende bland unga män. Den tidigare forskningen har förekommit i olika former såsom böcker, uppsatser, tidningsartiklar och forskningsrapporter. Forskningen som behandlat vårt ämne har varit knapphändig och av den anledningen har vi även studerat material som inriktat sig på självskadebeteende bland kvinnor. Flertalet av dessa studier har inte inkluderats i uppsatsen. Vi har dock valt att lyfta fram några för att exemplifiera i hur stor utsträckning fokus ligger på kvinnor. Vi har valt att inte inkludera studier som endast innefattar mäns självskadebeteende inom särskilda institutioner.

6.7 Genomförande

Den första intervju som genomfördes till vår studie gjordes på ett café på Centralstationen i Göteborg. Vi bestämde denna plats tillsammans med vår informant och anledningen var att denna person var på genomresa och inte hade någon annan tid än en timme från det att denne klev av tåget. Vi uppskattade att informanten ändå tog sig tid och ansåg att det fungerade att genomföra intervjun på en publik plats. Eftersom informanten utifrån sin professionella ställning svarade på våra frågor om självskadebeteende ansåg vi det inte vara en hämmande faktor. Vidare var cafét inte i närheten av fullt och vi positionerade oss i ett relativt avskilt hörn. Vi ansåg det även kunna vara en neutral plats att mötas på. Med neutral plats menas här en plats som inte representerar ojämlikhet i makt, där ingen har ett övertag över den andra. Intervjun varade under ungefär 45 minuter, inkluderat följdfrågor och tillbakablick för att klargöra tidigare uttalanden under intervjun. Vi använde oss av en diktafon för att spela in det som sades. Alla författare var närvarande vid intervjun. En av författarna hade huvudansvaret för att intervjua utifrån den intervjuguide som vi tidigare utarbetat. En annan hade huvudansvar för att anteckna om vår diktafon på något sätt skulle sluta fungera. Den tredje hade ansvar för att informera om de punkter som även fanns med i följebrevet samt att anteckna. Vi förstår att det kan ha påverkat vår informant då vi var tre personer som intervjuade medan informanten var ensam. Vi har övervägt detta innan intervjun och enats om att, som tidigare nämnt, informanten talar utifrån sin professionella ställning och därför inte behöver svara på något känsligt. Detta samt att vi strukturerat det så att en person i taget fick ställa frågor, ansåg vi rättfärdigade allas vår närvaro vid intervjun utan att störa informanten. Vi hade tidigare även inhämtat samtycke från informanten om detta.

Vår andra intervju ägde rum på informanternas arbetsplats. Vi fick möjlighet till att på samma gång intervjua två personer vid detta tillfälle. Anledningen till att vi valde denna plats var att våra

informanter skulle återgå till sitt arbete efter att vår intervju var färdig. Informanterna svarade växelvis på våra frågor och kompletterade stundtals varandras svar. Vid intervjutillfället var två av uppsatsförfattarna närvarande och vi använde oss även här av en diktafon. En hade det huvudsakliga ansvaret att intervjua utifrån vår intervjuguide och den andre hade ansvaret för att i stora drag anteckna vad som sades samt att informera om de punkter som finns med i följbrevet. Detta hade även tidigare skickats ut till informanterna. Vår intervju varade under 30 minuter eftersom informanterna sedan var tvingade att återgå till sina arbeten efter denna tid.

Vi blev efter den ovan nämnda intervjun erbjudna att få ytterligare en möjlighet till att intervjua en medarbetare vilket vi tackade ja till. Denna intervju gick till på samma sätt som ovanstående och varade även den under 30 minuters tid. Innan våra intervjuer började testade vi författare diktafonen för att se att denna fungerade korrekt och att det inte var några svårigheter att höra det som spelades in.

6.8 Transkribering av intervju

Kvale menar att det finns många olika sätt att transkribera en intervju på och det viktigaste är att redogöra för hur detta gjorts. Det är även viktigt att alla som fört intervjun från tal till text har haft samma instruktioner på hur detta ska göras. Hur transkriberingen bör gå till beror på vem den är till för samt vad den senare ska användas till.²⁶

För att få en sammanhållen transkribering av våra intervjuer har detta genomförts av en och samma person. Vi diskuterade redan innan hur detta skulle gå till och samma taktik användes vid alla transkriberingar. Utskriften av intervjuerna var till för att vi författare skulle komma ihåg intervjun på bästa sätt, samt att kunna hänvisa till om våra informanter retrospektivt vill veta exakt hur de uttalat sig. Eftersom att intervjuerna även ska vara underlag till vår analys, som är av diskursiv art, har vi valt att transkribera ordagrant. Vi har även inkluderat pauser och funderingar eller fördröjningar i form av *hm* och *eh* och så vidare. Vi förstår att detta särskilt i den första intervjun inte behöver ha någon betydelse utifrån att vi satt på ett café under tiden och en paus då kan betyda att informanten drack kaffe, inte att denne tvekade i sitt svar. En vidare anledning till att det gjordes en fullständig transkribering av intervjuerna var att alla författare inte kunde medverka vid de senare intervjuerna men ändå behövdes ge chans att förstå dem fullt ut.

Vid transkriberingen av vår andra och tredje intervju stötte vi på problem. Det visade sig då att inspelningen var bristfällig, stycken av intervjun hade helt fallit bort och vi fick därför, i mycket större utsträckning än vad vi hade önskat, förlita oss på de anteckningar som gjorts under intervjutillfället. Detta ledde till att vi inte med säkerhet kunde säga vem av de två första informanterna som hade sagt vad. Vi bestämde oss därför att slå ihop de två informanternas svar till ett, som om en person hade svarat. Detta ansåg vi var acceptabelt eftersom att personerna i sina svar kompletterat varandra mycket. Vi har låtit våra informanter få kännedom om detta då de önskar läsa vår färdiga uppsats och då de sannolikt vill känna igen sina svar och hur vi har använt dem i analysen. Våra informanter har lämnat sitt samtycke. Den tredje informantens svar transkriberade vi även de med stor hjälp av våra anteckningar.

²⁶ Kvale (1997)

6.9 Validitet & generaliserbarhet

Inre validitet i en studie betyder att alla olika delar av undersökningen och arbetet är väl övervägt och främst gäller detta metodarbetet. Det kan till exempel vara att rätt frågor har ställts till rätt informanter eller att studien har ett urval som är av författarna väl motiverat. Den yttre validiteten handlar enligt Svenning om huruvida studien är generaliserbar, om studiepopulation är representativ för allmänheten eller om studien kan bli teori.²⁷ Eftersom vi valt en kvalitativ ansats gör vi inga anspråk på att denna ska kunna generaliseras. Detta eftersom att vår studiepopulation inte är omfattande tillräckligt samt att vi vill lyfta fram kvalitativa aspekter.

I vår första intervju anser vi att validiteten är hög då vi ställt de frågor vi ämnat ställa. Genom att vi har använt oss av en välgenomtänkt intervjuguide och haft öppna frågor, har det gett våra informanter stort utrymme att prata fritt. Genom detta har vi undvikit att ställa ledande frågor och vi har ansett oss fått ut det vi tänkt i intervjuerna.

Efter att vår andra och tredje intervju var avslutade ansåg vi att validiteten, som i första intervjun var hög då vi använt oss av samma intervjuguide, ställt samma frågor på samma vis och med samma författare som intervjuare. Däremot sänktes vår validitet genom att vi upptäckte att vår diktafon endast spelat in vissa delar av intervju två och tre. Validiteten kan sänkas ytterligare då vi använde oss av en annan diktafon som uppenbarligen var mer bristfällig än den första trots att vi innan intervjuerna testat om diktafon nummer två fungerat. Resultatet som ovan nämnts blev att vi i högre grad fått förlitat oss på våra anteckningar.

Inom forskning är det enligt Kvale även viktigt med så kallad transparens, vilket konkret betyder att forskningsprocessen synliggörs för läsaren. Detta är viktigt eftersom validitet inom det kvalitativa fältet är intersubjektiv och därmed blir den svår att bedöma. Genom att synliggöra hur varje moment genomförts och diskutera sina metodval kan forskaren skapa förståelse för hur resultatet sedan motsvarar de ursprungliga frågeställningarna.²⁸ Genom det metodkapitel som nu finns framför er har vi velat ge en inblick i hur vår forskningsprocess har förflutit. Vi har försökt att synliggöra alla moment och även de diskussioner som funnits kring vilka olika metodologiska val som varit bra och vilka som lett till begränsningar. Vi är medvetna om att vi kan ha missat delar i detta men vår intention har varit att för läsaren kunna uppvisa och motivera alla val under studiens gång.

6.10 Reliabilitet

Reliabilitet handlar om att kunna framställa tillförlitliga resultat och med detta menas att en annan forskare ska kunna genomföra samma studie igen och därigenom få fram samma resultat.²⁹ Vi menar inte att vår studie skulle se ut på samma sätt om den senare genomförs av en annan forskare. Vi har med andra ord en låg reliabilitet. Detta beror på att en del av vår studie består av att intervjua individer. Människor följer inte exakta ramar och regler i sitt beteende och det blir därför omöjligt att få fram exakt samma svar från en intervjuperson två gånger. Det kan tänkas att svaren skulle kunna bli liknande eftersom vi intervjuar professionella om deras vetenskap i området. Men det är inget som kan garanteras då de vid nästa intervjutillfälle till exempel skulle kunna ha skaffat sig bättre kunskap eller dylikt. Den del som består av dokumentanalys kan inte

²⁷ Svenning, Conny (2003): *Metodboken*. Lorentz Förlag, Eslöv.

²⁸ Kvale (1997)

²⁹ Svenning (2003)

heller upprepas med exakta resultat då det är vi som väljer de teorier som används och även väljer vilken tidigare forskning vi vill lyfta fram. Vi som författare är väl medvetna om vår påverkan på det material vi framställer.

6.11 Etiska överväganden

I denna forskning har Vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk- och samhällsvetenskaplig forskning använts. Dessa krav kallas informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. I vårt följebrev står principerna beskrivna så att det ska stå klart för våra informanter vilka villkor som är gällande samt vilka konsekvenser deras medverkan kommer att få.

Det första kravet, informationskravet, ämnar säkerställa att vi som forskare informerar våra informanter om den aktuella forskningens syfte. Det ska stå klart för uppgiftslämnaren vilken informantens uppgift i projektet är samt vilka villkor som gäller för deras deltagande. Vidare ska informanterna upplysas om att deras deltagande är frivilligt och att de har rätt att avbryta sin medverkan när och hur de önskar. I vår forskning kommer våra informanter att intervjuas och få ta del av den förhandsinformation som finns i vårt följebrev.

Enligt samtyckeskravet har varje deltagare rätt att själv bestämma över sin medverkan. I undersökningar som vår där en aktiv insats krävs av deltagarna i form av intervju ska samtycke alltid inhämtas. Deltagarna har dessutom rätt att bestämma om, hur länge och på vilka villkor man väljer att medverka. Informanter kan när som helst avbryta sin medverkan utan att detta medför några negativa följder. Detta innebär inte att vi som forskare automatiskt måste förstöra redan insamlat material från denna informant.

Konfidentialitetskravet menar att alla i en undersökning ska ges största möjliga konfidentialitet och att personuppgifter ska behandlas på ett sätt att ingen utomstående kan ta del av dem. I vår forskning kommer inte uppgifter om enskilda inhämtas då vårt syfte är att undersöka en större grupp av människor. Våra uppgiftslämnare kommer att informeras om att det enbart är vi som är ansvariga för denna forskning som kommer att lyssna på de inspelade intervjuerna. Efter att de är transkriberade kommer de att förstöras.

Det sista kravet, nyttjandekravet, syftar till att insamlade data enbart får användas till den forskning som den avser från första början. Vi får inte lämna vidare våra informanternas berättelser. Vid lämpligt tillfälle i intervjusituationen bör vi fråga våra uppgiftslämnare om de är intresserade av att få veta var våra forskningsresultat kommer att hamna.³⁰

Eftersom vi i denna studie ämnar göra en diskursanalys har vi varit särskilt noga med att våra informanter fått information om detta via vårt följebrev och även muntligt innan intervjun genomfördes. Detta eftersom vi förstår att det för vissa personer kan vara känsligt att bli granskad på detta sätt, då vi ser till *hur* de talar om fenomenet och inte lägger för mycket vikt vid att förklara *vad* de säger.

Som ett etiskt övervägande som bevarar informanternas integritet, har vi valt att anonymisera våra informanternas namn och kön. I analysen har vi benämnt våra informanternas utsagor utifrån den

³⁰ Vetenskapsrådet (1990): *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

intervju citatet eller citaten är hämtade, det vill säga intervju 1, 2 eller 3. Vi är medvetna om att det hade varit en intressant aspekt att inte avköna våra informanter då könsdiskurser genomsyrar både vårt samhälle och denna uppsats. Men av hänsyn till informanternas anonymitet samt på grund av fallerande teknisk utrustning har vi ändå valt att inte inkludera kön.

Då vår diktafon fungerade bristfälligt i vår andra intervju blev vi tvungna att slå ihop våra två informanters svar och innefatta deras svar under intervju två. Vi anser att detta var acceptabelt att göra då våra informanter pratade på ett sammanhängande sätt och kompletterade varandras utsagor under intervju två. För att handla på ett etiskt korrekt sätt ringde vi dessa två informanter och inhämtade deras samtycke till detta.

6.12 Analysmetod

Meningskoncentrering handlar om att dra ur essensen ur de meningar som informanterna uttryckt. Informanterna kan ha gjort långa uttalanden vilket i meningskoncentrering bryts ner till kortare uttalanden för att få ut det väsentliga av vad som framkommit i intervjuerna och omformulera det till ett fåtal ord. Resultatet av det leder till att forskaren får koncigare och kortare intervjutexter att arbeta med.³¹

Vår analysmetod har utgått från meningskoncentrering där vi upprepade gånger både läst och lyssnat igenom våra intervjuer efter att de genomförts. Till en början gjordes detta med varje intervju separat och därefter lät vi organisera samtliga intervjuer under de huvudfrågor som ställts. Vi har sedan tillsammans diskuterat vad våra informanter talar om och utifrån detta kunnat koncentrera meningarna till olika teman. De teman som vi ansåg dominera intervjuerna har vi valt att benämna: *Den utagerande mannen*, *Identitet som självskadare*, *Begreppsdiskurs* och *Förstärkning av osynliggörandet*. För att exemplifiera vill vi visa hur temat identitet som självskadare växte fram. Vi såg att informanterna talade mycket om könsroller och även att de talade om detta på ett sammanhängande vis, till exempel genom att unga män förknippades med kriminalvård och unga kvinnor med psykiatri. Vi ansåg att diskursen som påverkar våra informanters tal kan bidra till att skapa och bibehålla de normativa könsroller som finns i samhället, vilket får konsekvensen att det för unga män inte finns en identitet som självskadare. Därför valde vi att kalla detta tema just för identitet som självskadare, eftersom våra informanter genom diskurser skapar identiteter åt personer som unga män, unga kvinnor eller självskadare. På liknande sätt skapades även våra andra teman.

6.12.1 Diskursanalys

Då vi människor samtalar om någonting ger vi uttryck åt olika varianter av diskurser. Diskurs kan liknas vid ett metasamtal som innehåller ordnade logiker, kunskapsformer, rationalitet, övertygelser som alla människor i samhället använder sig av då de argumenterar, prioriterar och fattar beslut.³² Det är alltså genom diskurser som vi förstår, talar och skapar mening. Diskurser både möjliggör och begränsar vår förståelse om oss själva genom vilken vi förstår verkligheten. De formar även våra praktiker, hur vi tänker, klär oss, går och yttrar oss, alltså hur vi åstadkommer oss själva i samband med de diskurser som förkroppsligas i ändamålsenligt handlande. Diskurser är hierarkiskt rangordnade och tillskrivs skilda värden samt att de är

³¹ Kvale (1997)

³² Widerberg, Karin (2002): *Kvalitativ forskning i praktiken*. Studentlitteratur, Lund.

sammanhangsberoende och de kan förändras.³³

Att studera diskurser innebär, enligt Börjesson, att fundera över det som sägs, hur det sägs och hur det annars skulle ha kunnat sägas.³⁴ Diskursanalys är ingen homogen metod utan mer ett perspektiv som erhållit olika typer av metodologiska utformningar innanför olika vetenskapsgrenar. I en diskursanalys ligger fokus på texten som text vilket är gemensamt för alla diskurser inom olika discipliner. Genom att jobba med analys som står själva texten nära innebär detta att det krävs uppvisande av relativt stora textavsnitt som grund för de argumentationer som förs. Detta medför att diskursanalysen blir utrymmeskrävande. I allmänhet måste mängden analyser som utgör en del i selektionen av texter och i slutrapporten därför avgränsas. Resultatet av detta blir att det måste finnas motivering till de texter som valts ut till diskursanalysen. Vanligtvis är det syftet med undersökningen som beslutar vad som ska bedömas vara legitima urvalskriterier.³⁵

6.12.1.1 Diskurspsykologi

Inom diskurspsykologi menas att det genom diskurser och samtal skapas och konstrueras identiteter. Beroende på diskursens praktik varierar de olika uppsättningar av identiteter som är möjliga för en individ att anta. Identiteterna är av den orsaken föränderliga och flexibla. De olika identiteterna som en individ genom diskursen har tillgång till kallar Jörgenssen & Phillips för subjektpositioner. Dessa kan komma i olag och konflikt med varandra om en individ rör sig i många olika diskurser och dess principer kan därmed komma att stå mot varandra. Vi bär med oss rester av tidigare subjektpositioner utifrån andra diskursiva praktiker och detta faktum kan hjälpa oss att förstå den identitet vi uttrycker. Detta kan skapa en förståelse för vår identitet och vårt jag samt hur vi väljer och väljer bort identiteter.³⁶ I denna uppsats används diskurspsykologi av den anledningen att informanterna genom att vara påverkade av diskurser talar på ett vis som skapar identiteter, och icke-identiteter, åt i detta fall unga män med självskadebeteende.

6.12.1.2 Tolkningsrepertoar

Orden diskurs och tolkningsrepertoar används ibland synonymt. Skillnaden är, enligt vissa diskursanalytiker, att en repertoar är en namngiven diskurs. Subjekten kommer överens om hur de med hjälp av språket ska konstruera ett sammanhang inom en särskild diskurs. Beroende på vilket sammanhang som subjektet befinner sig, påverkar detta hur denne talar om något och detta i sin tur påverkar framställan av diskursen.³⁷ I studien används detta begrepp då våra informanter pratar om fenomen genom diskurser som är så pass omfattande att de innefattar oss alla. I uppsatsen benämns dessa diskurser vid namn som exempelvis könsdiskurs och samhällsdiskurs och kan därför ses som tolkningsrepertoarer.

6.12.2 Dokumentanalys

I vår forskning har vi studerat en stor mängd bakgrundsmaterial för att bilda oss en uppfattning om hur självskadande unga mäns situation ser ut. De texter och statistik vi har fördjupat oss i har påverkat formuleringen av våra frågeställningar och gett oss en djupare inblick i vårt

³³ Hammarén, Nils (2008): *Förorten i huvudet*. Bokförlaget Atlas, Stockholm.

³⁴ Börjesson (2003)

³⁵ Widerberg (2002)

³⁶ Jörgenssen/ Phillips (2002)

³⁷ Ibid

uppsatsämne. Vi har jämfört vår egen forskning med andras av både kvalitativ och kvantitativ art för att säkerställa oss om att våra frågeställningar är nyskapande och relevanta. Genom att vi har gett vissa texter status som källa har vi gjort en så kallad dokumentanalys. Den nya kunskap som vi har vunnit använder vi i vår analys och i vår rapport i den utsträckning den är väsentlig för oss. Vi har även jämfört tidigare forskning med vad som framkommit i våra intervjuer. Vi har studerat en mängd olika dokument, både nyare och äldre, och har på så sätt fått en förståelse för hur förhållningssättet till unga mäns självskadande har förändrats.³⁸ De dokument vi har studerat består i tidigare forskning kopplat till självskadebeteende och genus.

6.13 Abduktiv strategi

En induktiv strategi i forskning innebär att utan tidigare föreställningar om fenomenet undersöka och ur empirin låta det växa fram nya teoriansatser. En deduktiv inriktning däremot lägger större vikt vid att från start inkludera teorier och även låta dessa styra vad som undersöks. En stor andel kvalitativa studier är inte strikt induktiva eller deduktiva utan är en kombination av båda i en så kallad abduktiv strategi.³⁹ I denna uppsats har från början ett teoretiskt perspektiv och tidigare forskning beaktats. Däremot har vi inte valt att undersöka det som större delen av den tidigare forskningen diskuterar, nämligen den kvinnliga aspekten av självskadebeteende. Vi har blivit påverkade av tidigare studier men snarare blivit intresserade av att undersöka det som tidigare skrivits väldigt lite om, nämligen den manliga aspekten. Vi vill därför påstå att vår studie är av abduktiv karaktär där teorierna måhända styrt vårt val av problemområde men där vi ska försöka bortse från deras inverkan i största möjliga utsträckning vid granskningen av vår empiri. Detta eftersom en stor del av tidigare forskning pekar åt olika håll och med grund i detta finner vi det viktigt att vara öppna för vilket resultatutfall vi än må få.

6.14 Postmodernistiskt perspektiv

Vikten av att beskriva det vetenskapsfilosofiska perspektiv undersökningen har betonas särskilt inom kvalitativ forskning. Det valda synsättet för denna studie är det postmodernistiska som framhåller den sociala konstruktionen av verkligheten. I till exempel en intervju beaktar forskaren de språkliga dimensionerna genom att fokusera på hur en person talar om ett visst fenomen.⁴⁰ Genom de intervjuer med professionella som kommer att genomföras vill vi kunna förklara hur det talas om fenomenet unga mäns självskadebeteende. Som tidigare nämnts lyfts sällan detta beteende gällande unga män upp till diskussion i varken media eller forskning och därför anser vi det viktigt att se hur det konstrueras när det väl diskuteras. Vi vill försöka upptäcka om svaret till varför unga mäns självskadebeteende osynliggörs kan ligga i hur vi talar om detta fenomen och även i hur forskning framställer eller inte framställer det.

³⁸ Repstad, Pål (1993): *Närhet och distans*. Studentlitteratur, Lund.

³⁹ Larsson et al (2005)

⁴⁰ Ibid.

7. Teorier

För att förklara de resultat som vår studie visar, vad som framkommit i våra intervjuer samt dokumentstudier, kommer vi att använda oss av följande teorier: coping, män & maskulinitet, ungdomspsykologi, Goffmans rollteori och stigma samt kritisk teori.

7.1 Coping

Coping definieras av Folkman och Lazarus i *Att bli tonåring* som ”kognitiva och beteendemässiga försök att hantera yttre och/eller inre krav som upplevs vara påfrestande och oöverstigligen utifrån de resurser som individen har. Dessa kognitiva och beteendemässiga försök ändras ständigt och fungerar som en kontinuerlig värdering och omvärdering av relationen mellan individen och omgivningen”.⁴¹

Coping handlar om försök till att hantera situationer av stress, hot eller utmaningar när en rutin eller automatisk respons inte finns redo att ta till av de resurser som finns hos individen. Här måste omgivningens krav mötas med nya beteendelösningar eller de gamla anpassas för att möta den aktuella stressen.⁴² Stress är ett samlingsnamn som innebär flera fenomen och uppkommer då individen blir utsatt för olika händelser eller situationer som anstränger och påfrestar individens förmåga. Det som anses vara ansträngande eller påfrestande avgörs av individen.⁴³

Coping handlar alltså om att anpassa sig under relativt svåra situationer. När det talas om coping kan tankarna lätt gå till en drastisk förändring i livet eller problem som kräver nya sätt att anpassa sig eller bete sig i en viss situation för att hantera situationen. Coping innebär att skapa sig nya beteendemönster för att klara av obehagliga känslor som ångest, förtvivlan, skuld, skam eller sorg. Coping producerar känslor av lättnad som behövs i den nödvändiga anpassningen i en upplevd traumatisk situation eller period i livet.⁴⁴

Folkman och Lazarus har föreslagit en klassificering av coping som poängterar två stora kategorier, problem- och känslufokuserad coping. Problemfokuserad coping innebär försök till att förbättra den bekymrade individens omgivning genom att förändra handlingsmönster. Till exempel genom att söka information hur man ska göra för att må bättre, att hålla tillbaka impulsiva och omogna handlingar eller konfrontera person eller personerna som är ansvariga för svårigheterna för den drabbade individen. Känslufokuserad eller palliativ coping handlar om tankar eller handlingar vars mål är att lätta upp emotionella inslag av stress, kroppsliga eller psykologiska obalanser. Dessa är benägna att vara mestadels palliativa men denna typ av strategi av coping förändrar inte hotande eller skadande förhållanden men gör att personen mår bättre. Exempel på detta är att undvika att tänka på problemet, förneka att någonting är fel, distansering eller avskilja sig själv genom att skämta om det som gör personen bekymrad, ta lugnade tabletter eller försöka att slappna av. Dessa typer av copingstrategier liknar traditionella strategier som kallas för försvarsmekanismer. Dessa två typer av coping innebär inte att enbart använda den ena eller andra typen av coping utan det sker en komplex kombination av problem- och känslufokuserad metod när man hanterar stress.⁴⁵

⁴¹ Starke, Mikaela (2003): *Att bli tonåring- ett föräldraperspektiv*. Intellecta Docusys AB, Västra Frölunda. 18

⁴² Lazarus, Richard/Monat, Alan (1985): *Stress and coping – an anthology*. New York:Columbia University Press.

⁴³ Starke (2003)

⁴⁴ Lazarus/ Monat (1985)

⁴⁵ Ibid.

7.2 Män & maskulinitet

Mansforskningen har sin grund i kvinnoforskningen. På 1960- och 1970-talet inleddes en problematisering av manlighet och förhållandet mellan män och kvinnor.⁴⁶ I slutet av 1980-talet och i synnerhet i början av 1990-talet påbörjades en etablering av mansforskningen som forskningsfält.⁴⁷ Det på grund av att mansforskningen var tämligen utvecklade. Forskarna befann sig i ett gränsland mellan en forskning om män, som var jämförelsevis okritisk och där det inte fanns teoretiska verktyg för att kunna göra en analys av sammansättningen av en mer paradoxal manlighet, till en mera kritisk och reflexiv mansforskning. I slutet av 1980-talet utformades ett stort antal frågor som är relevanta för 2000-talet. Dessa frågor berörde bland annat ämnen som faderskap, mäns våld mot kvinnor, jämlikhet mellan könen och mäns känsloliv. Genom mansforskningen uppmärksammades männens makt gentemot kvinnor och deras utagerande beteende men det kunde också genom forskningen konstateras att män i större omfattning än kvinnor hade en tämligen mer ohälsosam och självdestruktiv livsstil. Det uppfattades exempelvis som att män i västvärlden levde ett kortare liv, missbrukade droger och alkohol och utförde självmord i större utsträckning än kvinnor.⁴⁸ En huvuduppgift inom mansforskningen har varit att undersöka männens dominans. Trots att det i nutid påpekas att det inte finns en utan ett antal manligheter, är det av vikt att skildra olika diskussioner om omskapad manlighet i förhållande till den huvudsakliga frågan om makt. En betydelsefull del av mansforskningen som utvecklades under 1990-talet koncentrerade sig således på att undersöka och dissekera männens makt. Dagens mansforskning koncentrerar sig på vad manligheten har för betydelse för män. Det utforskas hur olika maskuliniteter omskapas, vilken idé sammansättning den är dold i, manlighetens rollföreställning och hur den faktiskt har haft för betydelse för mäns relationer, handlingar och identiteter i skilda perioder.⁴⁹ På samma sätt som kvinnors undertryckande, erfarenheter och upplevelser har beskrivits inom forskningen under åren är det även nödvändigt att framhäva mäns svaghet, bräcklighet och smärta för att ge ett bidrag till att modifiera synen på manlighet och män.⁵⁰

Män uppfattas ofta som det överordnade könet men i forskning har det framkommit att män upplever sig själva vara maktlösa. Denna paradox talar Ekenstam om utifrån Michel Kimmels forskning som visar att män snarare har en fruktan att själva bli kontrollerade än att vilja kontrollera. Kimmel har även funnit att män är väldigt rädda inför ett misslyckande samt att de anser att manlighet är något som kontinuerligt måste bevisas och därigenom även presteras. Det finns en föreställning om att män måste leva upp till ideal och vid ett misslyckande finns risken att bli förkastad och marginaliserad. Ekenstam skriver vidare om historikern George Mosse och menar att han visat på att kategorin manlighet även behöver en motsatspart för den egna definitionen; omanlighet. I gruppen omanliga män inkluderas de som står utanför samhällsnormen eller är marginaliserade.⁵¹

Steve Robertson är forskare och medlem i European Men's Health Development Foundation. Han skriver i sin forskning om män och hälsa att män genom tiderna har förknippats med förnuft

⁴⁶ Johansson, Thomas/Kuosmanen, Jari (2003): *Manlighetens många ansikten*. Författarna och Liber AB, Stockholm.

⁴⁷ Johansson, Thomas (2000): *Det första könet*. Studentlitteratur. Lund

⁴⁸ Johansson/ Kuosmanen (2003)

⁴⁹ Ekenstam et al. (1998): *Rädd att falla- studier i manlighet*. Gidlunds Förlag, Stockholm.

⁵⁰ Johansson/ Kuosmanen (2003)

⁵¹ Ekenstam, Claes (2006): *Mansforskningens bakgrund och framtid*. Universitetsforlaget AS Oslo.

och tankar i motsats till kvinnor som snarare sammankopplats till begrepp som kroppen och naturen. Robertson menar att enligt filosofen René Descartes cartesianska dualism, som säger att kroppen och själen ses som fullkomligt åtskilda, ses kvinnan som mer kroppslig. Mannen däremot ses som någon som betraktar sin kropp på ett mekaniskt sätt, han har tappat förmågan att lyssna till och försöka förstå sin kropp. Fortsättningsvis menar Robertson att det länge har antagits att män överlag väntar längre än kvinnor innan de söker hjälp i vården och att de även gör det mer sällan. Detta fenomen brukar stereotyp förklaras utifrån kvinnans medgörlighet och mannens stoiska motvilja till att be om hjälp. Andra aspekter är mäns kortare livslängd och deras högre risk för självmord. Robertson hänvisar dock till senare undersökningar som visar att det inte finns någon större skillnad mellan hur ofta män och kvinnor söker sig till vården. Undantaget är inom psykiatrisk vård dit kvinnor fortsatt söker sig i högre utsträckning än män.

Höga grader av typisk manlig sjuklighet såsom testikel- och prostatacancer samt leversjukdomar ses inte som enskilda sjukdomar utan kopplas ofta ihop med mannens beteende såsom en högre alkoholkonsumtion, motstånd till att kontakta sjukvården och hans oförmåga till känslomässig närhet. Sammantaget ligger det nära till hands att tro att mannen har en större benägenhet till att leva ett mer riskfyllt liv. Det är lätt att göra misstaget att se män som en homogen grupp där män porträtteras antingen som produkter av sina genetiska och hormonella processer eller som socialiserade till att tro på gemensamma karaktäristika lämpliga för manligt beteende. Robertson menar att det finns en tro på att kunna förklara hur alla män är, eller i alla fall hur de ska vara, och att det är denna tro som främjar föreställningen om att män lever riskfyllt och inte gärna tar hjälp av sjukvården.⁵²

7.3 Ungdomspsykologi – antisociala handlingar

Antisociala handlingar är handlingar som på olika sätt avviker från samhällliga normer. Den här typen av handlingar är vanligast under ungdomstiden, en omstörtande tid som i sig har blivit längre då passerandet från skola till arbetsliv sker allt senare. Antisocialt beteende förändras med åldern. Från att som ett ungt barn slåss och trotsa till att som ungdom missbruka och skolka. Det står klart att ungdomar med antisociala beteenden, som ofta har andra psykosociala svårigheter, i högre utsträckning gör självmordsförsök än andra. Andersson & Johansson menar att sambandet mellan trauma och självskaðebeteende respektive sambandet mellan riskfaktorer och ett antisocialt beteende är tydligt. Riskfaktorer som kan påverka förekomsten av en ungdoms antisociala handlingar kan delas upp i individuella, psykosociala och samhällliga. En individuell riskfaktor kan vara hyperaktivitet, kognitiva svårigheter och svårigheter med att tolka socialt samspel. Bland psykosociala riskfaktorer kan nämnas fattigdom, depression, kriminalitet och psykisk ohälsa i familjen. Övergrepp och vanvård ses som de faktorer som har starkast samband med en ungdoms framtida antisociala beteende. Bland de samhällliga riskfaktorerna har det konstaterats att det ur detta perspektiv kan vara till nackdel att leva i ett samhälle med stora ekonomiska skillnader och segregation. Användning av droger ses också som en riskfaktor som kan leda till ett ökat antisocialt beteende. Individuella, psykosociala och samhällliga faktorer samspelar med varandra och påverkar oss på komplexa sätt.⁵³

Ett antisocialt beteende kan innefatta rent kriminella handlingar. Här föreligger en stor könsskillnad; Andersson & Johansson anger att ungefär fyra gånger så många killar som tjejer

⁵² Robertson, Steve (2007): "Understanding Men and Health." *Open University Press, Maidenhead.*

⁵³ Andersson/Johansson i Erling/Hwang (2003): *Ungdomspsykologi – utveckling och livsvillkor.*

begår brott. Ligger fokus på våldsbrott är skillnaden ännu större. De menar vidare att beteendet kan förklaras utifrån genetik och biologi men även utifrån de socialisationsprocesser som pågår i samhället.⁵⁴

Bland de barn och ungdomar som far mycket illa under sin uppväxt orsakat av övergrepp och vanvård är psykisk ohälsa som depressioner och ångest vanlig. Denna grupp har en större dödlighet i exempelvis självmord och löper även större risk att anamma olika former av riskbeteende och missbruk. Ungdomspsykologen Ida Koch menar att det för ungdomar med ett psykiskt illamående finns två riktningar att visa sina känslor; inåt eller utåt. Om ungdomsgruppen ses utifrån ett stort perspektiv är de som ägnar sig åt kriminalitet en liten grupp medan det är tydligt att självmordsförsök, psykisk ohälsa, ätstörningar och självskadebeteende ökar bland ungdomar.⁵⁵

7.3.1 Ungdomsgruppen, grupptillhörigheter och kön.

Inte under någon annan tid i livet har jämnåriga en sådan stor betydelse som i ungdomstiden. Frågan om man får vara med blir central och gruppens normer och värderingar överskuggar föräldrarnas. Ungdomen söker efter ideal och normalitet och vill vara del av något större för att kunna nå acceptans. Det finns ett yttre tryck som sätter normen på hur denne ska vara och bete sig samt en inre önskan hos en tonåring att passa in. Inom en viss gruppkultur är ofta reglerna och normerna tydliga och klara, kanske som hjälp och motvikt till det kaos som kan känneteckna en tonårings tillvaro. Det finns även skillnader mellan tjejers och killars ungdomsgrupper och de rådande normerna i dessa. Som exempel kan nämnas att killar ofta organiserar sig i gäng medan tjejer oftare grupperar sig i mindre grupper och i tvåsamheter. Detta traditionella sätt att organisera sig mellan könen kan naturligtvis diskuteras och är vanligare för yngre ungdomar. Ju äldre man blir desto vanligare blir det att man umgås över gränserna som kön utgör.⁵⁶

Tidigare har vi nämnt att de identitetsbildande - och definierande kontakterna som en ungdom knyter med kamrater troligen har en stor betydelse för hur en tonårings personlighetsutveckling kommer att gestalta sig. De kommer även att ha betydelse för framtida relationer. I den omstörtande tid som ungdomstiden kan ses som försöker tonåringen hantera utvecklingspsykologiska uppgifter såsom den autonomi som frigörelsen från föräldrarna så sakteliga leder till.⁵⁷

7.3.2 Identitetsskapande

Smedler & Drake menar att begreppet identitet betyder att ha en stabil bild av sig själv. Att ha förmågan att avgränsa sig själv, sitt eget levande och aktiva subjekt, från andra individer och grupper inkluderas även. Vid en stabil identitet känner personen att den är sig själv och handlar och uppför sig på ungefär samma sätt oavsett vilken kontext man befinner sig i. Det finns en känsla av stabilitet och att vara sin egen. Identiteten uppstår i mötet med andra, mellan individen och omvärlden. Psykoanalytikern Erik Homburger Erikson menade att en central egenskap vid en stabil identitet är att individen har en känsla av att vara densamma, att ha en känsla av kontinuitet oavsett roller och kontexter. Sökandet efter en identitet brukar vara centralt i en ung vuxens liv då

⁵⁴ Andersson/Johansson i Erling/Hwang (2003)

⁵⁵ Ida Koch i Straarup Sondergaard, Per (2008): *När livet gör ont*. Gothia Förlag, Stockholm.

⁵⁶ Frisé, Ann/Hwang, Philip (2006): *Ungdomar och identitet*. Natur och Kultur, Stockholm.

⁵⁷ Erling, Ann/Hwang, Philip (2003)

man försöker att hitta en egen inriktning i livet i fråga om arbete, relationer samt normer och värderingar.⁵⁸ Andra identitetsuttryck av vikt menar Kroger är sociala, politiska och andliga värderingar samt att finna sitt eget uttryck för sexualitet och relationer. När dessa värderingar och uttryck förenas och kombineras gör de det i syftet att ge individen en stabil självkänsla. Vi mår då bra som vi är, vi har en känsla av sammanhang och förståelse.⁵⁹

Bildandet av identitet som är centralt under tonåren fortsätter in i det vuxna livet. Det knyts identitetsbildande och identitetsdefinierande kontakter och dessa har enligt Erikson en stor betydelse för hur personlighetsutvecklingen kommer att gestalta sig. Han ansåg att en person i sökandet efter en identitet ständigt befann sig någonstans mellan de två polerna fullbordad identitet och identitetsförvirring. Professorn i psykologi James Marcia, som har utvecklat några av Eriksons teorier, menar tvärtemot Erikson att identiteten kan ses som olika lösningar där unga vuxna med engagemang och utforskande försöker komma fram till olika beslut beträffande identiteten. Vidare menade Marcia att identitetsutvecklingen inte kan placeras längs en skala samt att det är kombinationen av variablerna engagemang och utforskande som ligger som grund för olika identitetsstatus eller identitetsstilar. De fyra stilarna benämns fullbordad identitet, för tidig identitet, moratorium och identitetsförvirring. Dessa fyra stilar anses ha med personlighetsfaktorer, familjebakgrunder och utvecklingsmönster att göra. De personerna med statusen fullbordad samt för tidig identitet har båda på ett starkt och tydligt sätt börjat definiera sina roller och värden. De med fullbordad identitet har tagit ställning exempelvis när det gäller arbete och relationer först efter att de provat andra alternativ. De med för tidig identitet har gjort sina val av andra anledningar, inte genom att ha provat sig fram. Personer som befinner sig i moratorium eller identitetsförvirring har däremot inte tagit ställning på samma sätt som de föregående två grupperna. Individer i moratoriet letar aktivt efter olika tänkbara möjligheter när det gäller identitetsdefinierande möjligheter medan de i identitetsförvirring är inkapabla eller ovilliga av att ta identitetsmässig ställning. Thomas Ziehe är forskare i ungdomskultur och står för en senmodern teori om identitet. Han pratar om kulturell friställning och en avtraditionalisering av vårt samhälle. Detta medför för individen en större frihet då vi blir mindre bundna till våra traditioner. Man föds inte längre in i ett sammanhang där livsvillkoren är utstakade redan från början. Att få skriva sitt eget livs historia kan ses som något positivt men innebär även en större press på någon till egen handling och att själv skapa sitt liv så som det är önskvärt.⁶⁰

7.3.3 Skapande av kön

Smedler & Drake anser att vi, ofta omedvetet, har stora förväntningar på människor i vår omgivning beroende på det kön personen har. Vi förväntar oss att någon ska signalera könstillhörighet på ett socialt och kulturellt accepterat sätt. Kön har historiskt sett betraktats som ett biologiskt faktum och könsidentiteten ansågs av Freud vara nära sammanhörande med den genitala anatomin. I sina manscentrerade teorier menade han att pojken är den som *har* och att flickan är den som *inte har* samt att maskulina och feminina förhållningssätt grundläggs baserade på dessa insikter. Emellertid menade Freud även att det fanns andra faktorer än biologiska som påverkade en persons könsidentitet såsom psykiska och sociala. Psykoanalytikern Nancy Chodorow har presenterat ett alternativ till Freuds teori där hon flyttar fokus från manlig anatomi

⁵⁸ Smedler & Drake i Frisé/Hwang (2006)

⁵⁹ Kroger i Frisé/Hwang (2006)

⁶⁰ Frisé/Hwang (2006)

till mellanmänskliga relationer. Influerad av objektrelationsteorin kritiserade Chodorow Freuds syn på den tidiga könsidentitetsutvecklingen och menade istället att det är i relationen till den närvarande modern som barn utvecklar sin könsidentitet. Hon menar att en ung pojke socialiseras bort från det som modern är och då fadern ses som en frånvarande figur får pojken en begränsad erfarenhet av vad det andra är, vad fadern egentligen står för. Den maskulinitet som pojken ska förhålla sig blir till något abstrakt och stereotypiskt då pojken inte kan identifiera sig med och pröva sig emot sin fader. Pojken får lära sig att maskulinitet är att vara självständig, åtskild och utåtriktad aktiv men har inget tydligt objekt att identifiera sig med, vilket menar Chodorow kan leda till att gränserna för hur man får vara som pojke blir begränsade och kompromisslösa. Detta kan ses som den objektrelationsteoretiska förklaringen till varför pojkars och mäns avvikelser från det könsnormativa beteendet inte ses med lika mycket tolerans som när det gäller flickors och kvinnors avvikelser. När det gäller pojkar och män förväntar man sig i högre grad ett beteende som faller inom ramen för det normativa och ett agerande som anses socialt accepterat. Gränserna är tydliga för hur mycket man tillåts avvika från mönstren.⁶¹

Det kan även finnas sociala och kulturella förklaringar till varför män inte tillåts avvika från könsnormativt beteende i samma utsträckning som kvinnor. Eftersom det samhälle vi lever i är av patriarkisk art där män generellt ses som överordnade och kvinnor som underordnade får en mans feminina agerande stora konsekvenser. Det avvikande beteendet kan tolkas som om att mannen frivilligt väljer bort den överordnade positionen och den makt som hans kön möjliggör. Detta ses inte med blida ögon av omgivningen då ett steg nedåt i status och ett frivilligt avstånd till makt synliggör maktens strukturer. Chodorows teorier bygger på en syn om att modern är barnets primära vårdare och att deras kontext är en traditionell kärnfamilj. Av postmoderna teoretiker har hennes perspektiv fått mycket kritik då fadern reduceras till en bifigur samt att hennes teorier ses som statiska och generaliserande. Ansvar för barnets uppfostran hade till exempel kunnat ses som ett delat projekt mellan modern och fadern.⁶²

7.4 Goffmans rollteori och stigma

Utifrån hur andra människor agerar skaffar vi oss information om dem, vilket är behövligt i det sociala samspelet i vårt dagliga liv. Därigenom kan en person även styra hur andra uppfattar denne genom att välja vilken information om sig själv som presenteras för andra. Professorn i sociologi Erving Goffman beskriver det vardagliga livet i den sociala världen som en slags teater där "jaget" spelas upp. Våra medmänniskor är publiken och beroende på om de tillhör familj, arbetslag eller kompisar i skolan spelar vi upp differentierade roller av oss själva för dem. Goffman menar att vår rollpresentation oftast är styrd av gemensamma sociala förväntningar och blir därmed en idealiserad bild av jaget. Stigmatiserade personer presenterar denna del av sig själva på ett särskilt sätt för att kunna accepteras som "normala" av publiken.⁶³

Stigma är ett begrepp som existerat långt tillbaka i tiden men det har skett förskjutningar i dess betydelse samt i de bakomliggande faktorer som anses vara stigmatiserande. Som ovan nämnt samlar vi information om människor omkring oss och hur de bör agera förändras utifrån vilket samhälle, vilken miljö, vilken kultur vi befinner oss i. Goffman benämner den bild vi skapar av en ny individ, genom de normativa förväntningar vi har, för virtuell social identitet. Vid närmare

⁶¹ Smedler/Drake i Frisé/Hwang (2006)

⁶² Frisé/Hwang (2006)

⁶³ Payne, Malcom (2008): *Modern teoribildning i socialt arbete*. Natur och Kultur, Stockholm.

granskning av denna individ kan det uppstå diskrepans mellan den virtuella och den faktiska sociala identiteten, om personen inte lever upp till de förväntningar vi har och uppvisar ett beteende som på ett negativt sätt inte passar in i vår normativa mall och förbestämda kategori. Detta sätt att stämpla en person kallar Goffman för stigma, särskilt om det görs på ett mycket nedvärderande vis. Stigma är alltså en mycket misskrediterande egenskap.

Goffman delar upp begreppet stigma i tre underkategorier där den första handlar om kroppsliga missbildningar. Den andra kategorin innefattar negativa delar av den personliga karaktären, som av samhället kan uppfattas som till exempel viljesvaghet eller onaturliga böjelser. Här innefattas bland annat självmordsförsök. I den tredje kategorin placeras tribala stigma, som kopplas till ras, nation eller religion. Alla dessa kategorier innefattar alltså personer som skulle kunna passera som normala men som har någon egenskap som får oss att bortse från de andra egenskaper som ger oss social gemenskap och istället stöta bort denna person, eftersom denne avviker från våra förväntningar.

Attityden hos ”normala” människor gentemot de stigmatiserade bygger på att vi per definition inte ser personerna som fullt ut mänskliga i samma grad som vi och utifrån detta vidtar vi diskriminerande åtgärder. Detta gör vi ofta oavsiktligt men det leder effektivt till att personens livsmöjligheter reduceras markant. Vi kan även agera på så sätt att vi tillfogar flera stigma till en person som egentligen endast skiljer sig på ett sätt. Goffman menar vidare att stigmatiserade personer som omger sig med normala personer ställer högre krav på sig själva. Han menar att umgänget med de normala utökar klyftan mellan den stigmatiserade personens faktiska själv och de krav som han själv ställer, vilket kan utöka självhatet än mer. Det centrala i en stigmatiserad persons livssituation är att personerna runt omkring inte kan ge denne erkännande, att inte kunna bemöta denne på det respektfulla sätt som hans ”friska” sidor borde kunna frambringa. Därigenom förväntar sig personen med ett stigma att bli behandlad på detta vis och återspeglar det erkännande han inte får genom att skylla det på någon del av sin identitet. Stigmatiserade personer kan även, enligt Goffman, tro att även det minsta de säger eller gör uppfattas som avvikande och måste därför välja sina ord och handlingar väl. En stigmatiserad person kan reagera på sin situation på olika vis, till exempel kan en person vars stigma hör samman med fysiska attribut försöka korrigera, möjligen genom plastikkirurgi. Personen kan även försöka leva normalt genom att delta i aktiviteter som denne annars inte skulle rekommenderas. De kan även använda stigmat för att förklara andra tillkortakommanden i livet.⁶⁴

7.5 Kritisk teori

Grunden i kritisk teori fokuserar på kritiskt tänkande som handlar om att inte ta den gällande sociala ordningen som sanning utan att effektivt arbeta mot en social förändring. Det görs försök till att förändra hur samhället konstruerar sociala problem och arbeta för att göra människor friare från de begränsningar som samhällets normbildningar skapar. Det tas även ett aktivt avstånd från delar av traditionell praktik och anser att sociala problem kan förklaras utifrån strukturella förklaringar snarare än personliga. Det radikala synsättet inom det sociala arbetets verksamhetsområden kommer från marxistiska teorier om samhället. Dessa teorier har influerat det sociala arbetat under svåra perioder, till exempel under depressionen på 30-talet. Idag har det radikala perspektivet ersatts av mer kritiska perspektiv som fokuserar på teorier om bland annat jämställdhet och förtryck. En kritik har utfärdats mot teorier inom det kritiska perspektivet som

⁶⁴ Goffman, Erving (2007): *Stigma – Den avvikandes roll och identitet*. Nordstedts Akademiska Förlag, Mölnlycke.

handlar om bristen av brukbara praktikmodeller. Resultatet av denna kritik ledde till att det på 90-talet gjordes ett försök att formulera om den marxistiska teorin med stöd av mer aktuella former av kritisk teori.⁶⁵

⁶⁵ Payne (2008)

8. Resultat och analys

Vi kommer nedan att presentera det resultat vi fått fram utifrån våra dokumentstudier samt de intervjuer vi genomfört. Resultatet från intervjuerna kommer att presenteras i form av citat samt sammanfattande texter. Integrerat med resultatet kommer vi att analysera detta utifrån våra tidigare valda teorier. Vi har valt att presentera vårt resultat och vår analys utifrån fyra teman; *Den utagerande mannen*, *Identitet som självskadare*, *Begreppsdiskurs* och *Förstärkning av osynliggörandet*.

8.1 Den utagerande mannen

Nedan kommer vi att belysa temat den utagerande mannen genom att lyfta fram citat från de olika informanterna om hur de talar om unga män på ett särskilt vis. I våra intervjuer har vi sett hur informanterna talar om unga män och manlighet. De talar om att det inte är en vanlig företeelse att män skadar sig själva utifrån den definition som vi i denna studie arbetat enligt. Det som tas upp är mer en tanke om att män är utagerande, då de förstör *för* sig själva istället för att förstöra sig själva, vilket exemplifieras i nedanstående citat;

”[...]då kom det upp det där att han slår sönder grejer, skriker så han tappar rösten, han är då musiker så han förstör för sig själv.” *Intervju 2*.

Peter Blos menar att en individ under tonåren får en allt närmare och mer djupgående förståelse av den egna personligheten, vilket kan leda till att denne då stöter på känslor som varit gömda och som kan vara olustiga. Det är framförallt i tonåringens agerande som dessa motsättningar i det inre och denna omedvetna process tar sig uttryck. Unga män och kvinnor lär sig under tonåren olika vis på hur de kan hantera detta. Unga kvinnor får generellt lära sig hur de ska hantera sina problem genom den verbala kommunikationen samt genom att utnyttja sina nära relationer. De modeller som unga män fått med sig för att hantera sina problem handlar snarare om att använda aktiva handlingar.⁶⁶ Ovanstående citat kan alltså förklaras genom hur Blos talar om hur unga män i tonåren hanterar sina problem. Istället för att tala om sina problem hanteras de starka känslor som finns genom, i detta fall, att förstöra för sig själv. Det utan att det utåt sett syns att han direkt har sig själv som måltavla. Med hjälp av ovanstående teori kan vi förklara hur diskurser möjliggör våra informanternas tal, då vi kan anta att de är präglade av detta synsätt som Blos återger. Det ligger även nära till hands att spekulera i huruvida våra informanter är präglade av andra beteendeförklarande teorier. Ovanstående tolkning kan nämligen även förklaras utifrån copingteori som menar att individer använder olika uttryckssätt för att hantera en påfrestande och ansträngande situation. Dessa uttryckssätt varierar beroende på vilka resurser denne har till sitt förfogande.⁶⁷ Utifrån Blos förklaring av den unga mannens uppväxt och de normer denne måste inrätta sig efter, kan vi se hur unga män inte har samma resurser för att hantera sin känsloreglering.

Våra informanter är ense om att självskadebeteende ökar bland unga män liksom bland unga kvinnor men att det fortfarande är få unga män med självskadebeteende som de träffar i sina praktiska verksamheter. Det finns även en enad diskurs kring hur unga män reglerar sina känslor av sin ohälsa och som konsekvens av detta inom vilka institutioner de sedan uppmärksammas. Citaten nedan belyser detta.

⁶⁶ Johansson i Bolin, Göran/Lövgren, Karin (red) (1995): *Om unga män*. Studentlitteratur. Lund

⁶⁷ Starke (2003)

”Jag tänker att de (unga män) finns lite i andra sammanhang. Jag tror att de reglerar sig en del med kriminalitet och våld, jag tror att de reglerar sig mer med missbruk. Jag tror de finns inom missbruk och kriminalvård som flickorna gör inom psykiatri.” *Intervju 1*

”[...]men jag tänker mer alltså kriminella sammanhang som man liksom gör saker som man mår dåligt av.” *Intervju 2*

Inom mansforskning finns en grupp av teorier, kallade kontrollteorier, som menar att det är förhållandena kring ett avvikande beteende som gör att en viss typ av individer dras till att till exempel begå brott. Det är då främst individer med behov av att känna spänning och att interagera i riskfyllda aktiviteter som dras till detta, samtidigt som de har en dålig självkontroll och även att det i deras omgivning utövas en låg social kontroll av deras handlingar. Det finns tidigare forskning, som beskrivs i Bolin och Lövgren, som belyser hur unga män överlag är mer benägna att utöva riskbeteende än flickor. Redan genom den differentiering i uppfostran som utövas på pojkar respektive flickor kan det förklaras varför det förhåller sig på detta sätt. Under uppväxten lär barnet sig självkontroll genom till exempel att visa hänsyn och följa regler och normer, vilket även ska gälla i enskildhet, då ingen ser på. Flickor har, utifrån sett, i allmänhet en mer sträng kontroll över sitt beteende än vad pojkar har. Utifrån den kulturella kontext vi lever i ges även pojkar en större handlingsfrihet än flickor.⁶⁸ Hur våra informanter talar om unga män i de citat vi ovan lyft fram kan förklaras genom de kontrollteorier som finns inom mansforskningen. Att våra informanter talar om unga män med riskbeteende, bland annat inom den kriminella världen, kan stödjas med att de faktiskt förekommer i högre utsträckning i dessa kontexter. Men samtidigt är alltså själva roten till detta hur flickor och pojkar från tidig ålder socialiseras att vara, vilka roller de får och hur omgivningen gör skillnad mellan dem. Varför informanterna talar om unga män på det vis som exemplifieras i ovanstående citat kan bero på att även de är präglade av könsdiskurserna i samhället samt att dessa diskurser kan ha satt ett omedvetet avtryck på deras socialisationsprocess och uppväxt. De diskurser som informanterna formulerar sig genom kan även bero på att unga män syns mer inom områden som kriminalitet eftersom de i realiteten faktiskt förekommer där i högre grad än kvinnor.

Enligt Farber skiljer sig mäns och kvinnors självska debeteende åt och har sitt ursprung i kulturellt könade förväntningar av hur en person ska bete sig som typisk man eller kvinna. Myten om att självska debeteende är ett kvinnligt fenomen kan göra det svårt för män med denna problematik att söka hjälp. Att självska debeteende är något som bara drabbar kvinnor kan troligtvis få en man att bli osäker i sin roll som just man och se sin sjukdom som en personlig svaghet. Det betraktas som mer manligt att på egen hand hantera sin ledsamhet med exempelvis alkohol och droger istället för med av läkaren utskrivna medicin.⁶⁹

Att benämna unga män i situationer av aggressiva handlingar, såsom att vara våldsam, att begå brott eller att missbruka narkotika nämns som synes alltså av flertalet av våra informanter. Begreppet aggressivitet framkommer även flertalet gånger i våra intervjuer, då som ett adjektiv till att beskriva unga mäns beteende. Nedanstående citat belyser bland annat hur informanten menar att unga män på ett mer aggressivt vis begår självmord eller självmordsförsök;

⁶⁸ Lindström i Bolin/Lövgren (1995)

⁶⁹ Farber (2000)

”Men det är också att tjejer gör fler självmordsförsök, män har ett riskbeteende. [...] de (kvinnor) har mer hopp som ett rop på hjälp, när killar tar livet av sig så verkar det som att det är mer aggressivt riktat, det är färdigt. Det är så definitivt.” *Intervju 2.*

Som tidigare nämnt är våra informanter även de, liksom oss andra som lever i detta kulturella sammanhang, indoktrinerade i ett tänk kring hur män och kvinnor bör uppträda. Då några av våra informanter arbetar endast med unga män kan vi även anta att de är influerade särskilt av teorier kring manlighet samt kring könsroller. Under sin uppväxt lär sig unga män att ha en disciplinerad kroppssyn, delvis på grund av sportsliga aktiviteter och det fysiska arbete som kan sammankopplas med män. Män lyssnar mindre till sina kroppsliga signaler, ibland i den utsträckningen att det kan leda till en risk vad gäller deras fysiska och psykiska hälsa. Detta beteende karaktäriseras inte enbart av självdestruktivitet utan är en del av den manskultur som handlar om förnekande av känslor och av kroppslig sårbarhet. Johansson menar att det, för män, är viktigt att inte förlora kontrollen. Samtidigt som det manliga beteendet i realiteten kan utvecklas till en förlust av kontroll i form av till exempel olika beroendetillstånd såsom drogberoende eller kroppsbyggande.⁷⁰ Denna teoretiska ram förklarar alltså hur viktigt det är för män att vidmakthålla kontrollen över sina kroppar och sina liv. Detta kan ge en förklaring varför det ses som att kvinnor har ett större hopp kvar och deras självmordsförsök ses som ett rop på hjälp, eftersom män försöker bevara kontrollen så långt som möjligt. I och med att män vill behålla kontrollen kan det leda till att de inte uppmärksammas förrän ett självskadebeteende är så långt gånget att det har utvecklats till ett självmord. Män lyssnar även mindre till sin kropp och att detta beteende dras till sin spets, där männens hälsa utsätts för risk kan ses förklara varför ovanstående citat beskriver hur unga mäns självskadebeteende ses vara mer aggressivt riktat. Män lyssnar inte till sina kroppssignaler förrän de lider av en långt gånngen ohälsa och därmed syns de mer som aggressiva självmordskandidater.

Ovanstående resonemang kan ytterligare styrkas av följande citat som syftar till att mäns självskadebeteende när det upptäcks bör tas på större allvar.

”Det är allvarligare när det är män som gör det, då tar man det på allvar, det är definitivt.” *Intervju 3.*

Detta kan vi även se exempel på i tidigare forskning att unga män är mer aggressiva i sitt sätt att självskada. Farber menar att de mer allvarliga formerna av självskadebeteende såsom självmputation och även självmord är oftare förekommande hos män än hos kvinnor. Män visar också sitt skadebeteende på ett mer tydligt utagerande sätt medan kvinnor vänder sitt skadebeteende inåt mot sig själva. Kvinnor är av tradition uppfostrade att vara passiva och väluppfostrade. Män hamnar även oftare i bråk och kan på detta vis provocera någon annan att skada dem.⁷¹

Att det även finns forskning som talar om att män är mer aggressiva i sitt självskadebeteende kan också förklaras genom ovanstående resonemang kring samhälleliga diskurser. Eftersom inte heller forskare är naturligt fria från dessa värderingar kan de omedvetet välja att inrikta sig på

⁷⁰ Johansson (2000)

⁷¹ Farber (2000)

eller leta efter just sådant som stärker den rådande synen. För att finna nya rön inom forskningen måste det finnas en medvetenhet om de förutfattade meningar som vi alla besitter.

Ben Taylor, magister i socialt arbete, menar att självskadebeteende är ett dolt beteende och de som skadar sig själva gömmer detta för familj och vänner och blir på så sätt inte uppmärksammade av sjukvården. Män tenderar att skada sig själva mycket svårare än kvinnor och män bryr sig inte om att kroppen tar skada och blir ärrad. Taylor har genom de intervjuer han genomfört fått fram olika faktorer till varför män skadar sig själva. Männerna skär sig själva för att leda bort fokus från det emotionella planet, lätta på frustrationen och hantera känslöexplosioner. Självskadebeteendet blir en copingstrategi för att hantera dessa faktorer. Männerna i studien beskriver att skära sig i samband med detta blev en lättnad. Genomgående i intervjuerna var att männen talar om att de har en press på sig att *vara en man*. Tre av männen i studien påtalade detta och en av dem sa, ”för att bli sedd som en man får du inte bli sedd som svag”. Taylor problematiserar detta med att allt mer män i vår tid befinner sig i kris men tar inte kontakt med sjukvården för att få hjälp på grund av att den stereotypa bilden av män är att de ska dölja sin svaghet, tårar och rädsla för döden. Taylor menar att budskapet är tydligt: män ska visa sin styrka. För män är det vanligaste sättet att uttrycka sitt dåliga mående genom utagerande eftersom de flesta män inte talar om sina känslor. För männen i studien blev självskadandet ett sätt att dölja känslor som tomhet, impotens, ilska och pressen på att visa sin manlighet, men samtidigt få utlopp för dessa känslor. Att skära sig blev det enda sättet för männen att känna att de hade kontroll.⁷²

Taylor talar alltså även om att män väntar längre med att söka hjälp inom sjukvård för sina besvär, eftersom de har en press på sig att som män inte behöva hjälp och att klara sig själva. Detta är belyst även i hur våra informanter talar om mäns hjälpsökande.

”Män söker hjälp senare än kvinnor och de biter ihop längre ’inte ska väl jag besvara någon’”.
Intervju 2.

Konsekvensen av detta förhållande kan vara att en ännu tydligare ojämlikhet mellan könen konstrueras och tydliggörs samt att polariseringen av könsrollerna förankras i än högre grad. Om män inte söker sig till sjukvården kan detta leda till att vårdens praktik utformas efter vad som är välbekant; nämligen kvinnors behov och belägenheter. Kunskapen om kvinnors situationer kan då bli den mall som arbetas efter vilket kan leda till att mäns vårdbehov marginaliseras ytterligare.

Som vi tidigare har nämnt menar Hwang att killar tenderar att umgås i större grupper och tjejer i mindre. Detta kan för killarnas del möjligtvis betyda att utrymmet för förtroliga samtal blir mindre. Unga kvinnor får en annan närhet till varandra än vad de unga männen får. I en ungdomsgrupp bestående av killar finns ofta mycket fysisk kontakt, dels för att markera hierarki men dels för att signalera samhörighet. Vi har också tidigare nämnt att gränserna för hur man får bete sig som kille tenderar att vara stelare än vad de är för tjejer. En kille som vill ha innerliga samtal med en annan kille accepteras knappast av den större gruppen.⁷³ Detta synsätt kan ha präglat våra informanter till att tala om unga män på ovanstående vis. Men möjliggörandet av

⁷² Taylor, Ben (2003): “Exploring the perspectives of men who self-harm” *Learning in Health and Social Care*. 87

⁷³ Erling/Hwang (2003)

detta sätt att tala kan även ha sin grund i erfarenheter från det konkreta arbete de utför, där de kan se hur unga män söker sig till den professionella världen för att få samtala. Detta kan bero på att unga män har svårigheter i att finna samtalspartners i vardagen. Det kan även förklaras utifrån att både unga män och unga kvinnor kan behöva prata med någon utomstående. Detta ser vi exempel på i hur informanten i en av våra intervjuer talar om unga män och kvinnor på följande vis:

”[...]men tjejer pratar mer med varandra om det (självskadebeteendet) än vad pojkar gör.”
Intervju 1.

8.2 Identitet som självskadare

I den tidiga forskningen om självskadebeteende på 1960-talet skapades en profil som ansågs som typisk för detta beteende; en vit attraktiv tonårsflicka boendes i förort. Denna bild har, kanske oavsiktligt, reproducerats i olika texter och lever på så sätt vidare än idag. Tron om att självskadebeteende skulle vara ett uteslutande kvinnligt fenomen är dock på upphällningen då allt mer forskning visar prov på att även män skadar sig själva. De rester av myten som lever kvar gör det dock svårare för män att söka hjälp för sitt självskadebeteende då det fortfarande på somliga håll betraktas som ett kvinnligt fenomen.⁷⁴

I våra intervjuer talar informanterna väldigt lite om manliga självskadare utifrån den definition som vi arbetar efter. Istället läggs fokus, som ovan nämnt på unga män som reglerar sina känslor på annat vis. Då informanterna väl diskuterar unga män som självskadare är det med en koppling till traumatiska bakomliggande faktorer såsom sexuellt utnyttjande och flyktingproblematik.

”Men jag tänker omkring självskadebeteende, tänker jag att det är tjejer som man möter [...] men sen har jag mött sexuellt utnyttjade killar som har berättat att dom skär sig.” *Intervju 2.*

Likaså i tidigare forskning framställs denna bild av självskadebeteende som en påföljd av tidigare traumatiska upplevelser, av till exempel Farber. Redan Freud fastslog att bakom varje fall av hysteri fanns ett eller flera tillfällen av sexuella övergrepp. Han menade att dessa kränkningar får konsekvenser som kan påverka personen på ett negativt sätt under mycket lång tid. Bland både unga män och unga kvinnor som utvecklat ett självskadebeteende finns det kopplingar till trauman som fysiskt och sexuellt våld i barndomen där flickor löper högre risk att drabbas, menar Farber vidare.⁷⁵

I motsats till detta visar andra delar av forskning inom området självskadebeteende att detta är lika utbrett bland unga män och unga kvinnor, samt att det är en vanligt förekommande problematik. En studie gjord av Briere, som haft ett urval både i kliniska miljöer, bland allmänheten samt bland de som själva definierat sig som självskadare, visar att självskadebeteende är lika utbrett bland unga män som kvinnor.⁷⁶ Liknande resultat har framkommit även i svenska studier. I en C-uppsats från institutionen för psykologi vid Lunds Universitet framgår det att självskadebeteende är en vida utsträckt problematik bland unga samt att det inte finns någon signifikant skillnad i prevalens mellan könen. Denna undersökning är

⁷⁴ Brickman (2004)

⁷⁵ Farber (2000)

⁷⁶ Briere John, Gil Eliana (1998): “Self-mutilation in clinical and general population samples” *American journal of orthopsychiatry*.

genomförd bland elever i årskurs nio på tre högstadieskolor.⁷⁷

Vi ser här att uppfattningen om självskadebeteende inom forskning skiljer sig. Farber menar att det finns traumatiska händelser i uppväxten som präglar att en person senare utvecklar ett självskadebeteende medan studien gjord vid Lunds universitet visar att självskadebeteende är ett mer utbrett fenomen som inte rimligtvis kan förklaras enbart utifrån tidigare traumatiska upplevelser. Även våra informanter talar om unga mäns självskadebeteende i förhållande till tidigare trauman, vilket kan förklaras utifrån att deras professioner till stor del innefattar stödjande samtal och terapi. De kan alltså vara präglade av sin disciplin och den diskurs som är rådande utifrån ett vård- och hjälpperspektiv. Genom att se till den diskurs våra informanter talar genom kan vi anta att deras teoretiska utgångspunkt utgår från liknande grund. Till exempel skulle denna teoretiska ram kunna innefatta copingteori, som förklarar hur en individ hanterar situationer präglade av ångest och stress. Självskadebeteende kan ses som en känslomässig copingstrategi som reaktion på en stressor, som kan vara en traumatisk upplevelse. Med känslufokuserad copingstrategi menas strategier som individen använder sig av för att bemästra en stressfylld situation och som tas till då det inte tycks finnas någon annan lösning på problemet.⁷⁸ Detta skulle kunna vara en anledning till att våra informanter talar om självskadebeteende kopplat till trauma.

Genom att tala om manliga självskadare på ovanstående vis samt hur våra informanter talar om kvinnliga självskadare skapar de en bild av den manliga självskadaren. Detta görs även genom att våra informanter normaliserar kvinnligt självskadebeteende på nedanstående sätt:

”[...]en tjej kan rätt lätt prata om självskadebeteende idag, har inte så svårt, idag är det okej att ha skurit sig (som tjej), idag är det liksom okej att se ut som dom gör.” *Intervju 1.*

På frågan om hur självskadebeteende bland unga män framställs i förhållande till unga kvinnors säger en informant följande:

”Jag har inte reflekterat över det eftersom att det är så pass lite man hör om det.” *Intervju 2.*

Dessa citat stärker ytterligare bilden av den manliga självskadaren, eller snarare avsaknaden av denna bild. Även om vårt fokus i intervjuerna har varit just unga mäns självskadebeteende pratar informanterna mycket utifrån det kvinnliga perspektivet. Diskursen utgår ifrån en hegemonisk manlighet och den allmänna bilden av manlighet medan de talar om att självskadebeteende är en accepterad problematik bland flickor. Connell beskriver att hegemonisk manlighet syftar till den ledande ställningen inom den manliga hierarkin.⁷⁹ Genom att våra informanters diskurser genomsyras av detta bidrar deras diskurs till att konstruera en identitet som manlig självskadare som blir positionerad långt ner i hierarkin. Alltså kan en ung man med självskadebeteende bli utestängd och marginaliserad.

⁷⁷ Karlsson, Jessica/Quilisch, Eva (2005): *Självskadebeteende hos tonåringar*. Lund:Lunds universitet. Institutionen för psykologi.

⁷⁸ Starke (2003)

⁷⁹ Connell, Robert William (2008): *Maskuliniteter*. Bokförlaget Daidalos AB, Göteborg.

Avsaknaden av en identitet som manlig självskadare kan vi även se konstrueras genom att Socialstyrelsen, som är en viktig institution, väljer att publicera två undersökningar under 2004 som båda handlar om enbart unga kvinnors självskadebeteende. Socialstyrelsen skriver att de vill undersöka hur vanligt förekommande detta fenomen är bland flickor i tonåren eftersom dessa uppmärksammas allt mer i samhällsdebatten. I det resultat som lyfts fram påpekas att det är av vikt att upptäcka tjejer med allvarligt självskadebeteende för att kunna ge rättmätig behandling. Det nämns att pojkar inte tagits med i undersökningen men att vårdgivare som det hämtats information från har talat om en mindre grupp pojkar med samma problematik. Pojkar som behövt sluten sjukhusvård till följd av sitt självskadebeteende är nio stycken per år, skriver Socialstyrelsen. Under en rubrik för genusperspektiv skrivs vidare att självskadebeteende är ett fenomen främst förekommande bland flickor, att pojkar med andra metoder dämpar sin ångest, då främst med utagerande och aggressiva sådana. Det påpekas dock att de få pojkar som har denna problematik måste uppmärksammas då de kan vara dubbelt ensamma gentemot flickorna.⁸⁰

I sin andra publikation från 2004 påpekar Socialstyrelsen brister i forskning kring ämnet och anser att självskadebeteende bör belysas i sitt större sammanhang som visar att den psykiska ohälsan bland unga ökar allt mer. Vidare anser de att de med sina två rapporter om ämnet har bidragit till att öka medvetenheten kring att flickor skär sig. Pojkar nämns i diverse olika studier som presenteras och där är de mindre vanligt förekommande än flickorna. Socialstyrelsen förklarar utgången för publikationen med ett regeringsuppdrag som syftar till att kartlägga problemet samt att beskriva kunskapsläget och behandlingsformer för att kunna förbättra hjälpen för flickorna med självskadebeteende.⁸¹

Våra informanter talar om en skam hos unga män eftersom självskadebeteende inte är vida utbrett i den här gruppen. De talar även om att de tror att självskadebeteendet har ökat även bland unga män, samtidigt som de menar att de självskadar sig på ett annat sätt, mer dolt genom att till exempel skära sig på bröst och lår. Det kan ligga nära till hands att spekulera i huruvida en ung man med ett självskadebeteende riskerar att känna sig dubbelt ensam. Dels för att själva problematiken i sig fortfarande betraktas som ett kvinnligt problem och dels för att det, runt en ung man, kan finnas mer begränsade möjligheter till förtroliga samtal och bekännelser. Denna begränsning lyfter våra informanter fram i diskussionen kring unga mäns självskadebeteende.

”[...] dom vill inte visa det (självskadebeteendet) för att dom skäms väldigt mycket.” *Intervju 2.*

”Dom pojkarna som jag har träffat dom säger inte riktigt på samma sätt [...] dom tycker att det är pinsamt att göra det och att de inte kan ta hand om sig på ett tuffare sätt.” *Intervju 1.*

Att våra informanter talar på detta vis har sin grund i de samhälleliga diskurser som tidigare lyfts fram i vår studie. Mäns beteende tenderar att förklaras som mer utagerande, vilket grundar sig i teorier som förklarar hur pojkar och flickor från tidig ålder uppfostras till olika sociala varelser. Som professionella möter våra informanter många unga personer med varierande tillstånd, som av samhället kan ses som avvikande. Men trots detta är våra informanter inte isolerade från samhällsdiskursen och de normer som råder. Hwang menar att män inte har tillåtelse att avvika i samma utsträckning från normen som kvinnor och detta kan förklara varför våra informanter talar

⁸⁰ Socialstyrelsen (2004): *Flickor som skadar sig själva.*

⁸¹ Socialstyrelsen (2004): *Vad vet vi om flickor som skär sig?*

om att skammen är större hos unga män som självskadar än hos unga kvinnor.⁸²

Även genom tidigare forskning kan vi se hur det talas om självskadande unga män som mindre accepterade. Detta kan förklaras genom att även de inom forskningsfältet är präglade av de samhällsdiskurser som råder. Det finns alltså en realitet, vilken skapas genom diskurser, i att unga män faktiskt besitter en större skam inför att visa sitt självskadebeteende för andra. Detta dels på grund av hur de själva känner men även på grund av hur samhället omkring reagerar. Att professionella inte lever i ett vakuum där de inte påverkas av samhällsdiskursen kan styrkas genom nedanstående del av Ben Taylors forskning.

Han påpekar i sin forskning att självskadebeteende är ett stort tabuämne i vår tid. När det gäller män är självskadebeteende mindre accepterat och mindre uppmärksammat om man jämför med kvinnor som självskadar. De fem män Taylor intervjuat i studien säger att de inte fick det stöd de behövde av sjukvården och att de kände sig marginaliserade för att de skadade sig själva.⁸³

8.3 Begreppsdiskurs

Eftersom våra informanter talar om självskadebeteende på olika vis; i olika sammanhang och innefattande olika beteenden som underkategorier till detta, har vi valt att här presentera detta närmare. Även i den tidigare forskning som vi genomsköjt har det funnits åtskilliga definitioner av begreppet självskadebeteende och även kritik mot att det förhåller sig på detta vis. Det finns dock en del av definitionen som våra informanter är ense om, nämligen att det finns en bakomliggande problematik som innefattar hur individen kan reglera sitt känslsystem. Detta kan exemplifieras genom att en av våra informanter uttrycker det på följande sätt:

”[...]Jag tänker att självskada är lösningen på ett problem, det är inte självskadan som är problemet.” *Intervju 1.*

Våra informanter uttrycker sig på olika sätt angående huruvida de håller med om vår definition av begreppet eller inte. Det finns en differentiering även dem emellan hur de vill definiera detta, vilket även är nära sammankopplat till hur de anser att begreppet borde användas. Det finns bland våra informanter alltså en oenighet kring huruvida begreppet borde snävas in ytterligare eller om det snarare borde vidgas. En av informanterna talar mycket kring psykiatriskt diagnostiserade individer, vilket kan ses som att denne gärna vill göra en snäv koppling mellan detta och självskadebeteende. En annan av våra informanter talar om män i många andra sammanhang och vill gärna inkludera fler beteenden som självskadebeteende. Denne uttrycker sig senare under intervjun väldigt rakt kring detta:

”Det är viktigt att vidga självskadebeteende som begrepp. Det är inte lika för kvinnor och män, det ser ut på olika sätt, det är ett måste att ändra på detta.” *Intervju 3*

En informant vill göra en särskiljning på olika grupper av individer som uppvisar självskadebeteende. Denne menar att det finns en skillnad mellan de som under tonårstiden anammar ett sådant beteende för att finna någon slags grupptillhörighet och de som har en djupare bakomliggande problematik. Denne uttrycker därmed sig på följande vis angående

⁸² Frisé/Hwang (2006)

⁸³ Taylor (2003)

begreppet självskadebeteende:

”Därför kan man inte prata om självskadebeteende som ett fenomen för det är två helt olika saker.” *Intervju 1*

Som synes i ovanstående citat är informanterna oeniga om hur självskadebeteende ska definieras och vilka individer som bör inkluderas inom dess ramar. Inom kritisk teori menas att det måste finnas en användning av teorier i praktiken för att de olika professionerna därigenom ska kunna förändra teorin. Genom handlande får idéer mening, vilket kan leda till förändring i hur vi i praktiken uppfattar oss själva och idéerna. Det är av vikt att teorin härstammar från det egna fältet men ändå är separerat från praktiken.⁸⁴ Oenigheten kan förklaras genom den kritiska teorin, då det saknas teori eller tillräcklig kunskap kring unga mäns självskadebeteende. Vi kan anta att våra informanter bygger sina definitioner mycket utifrån praktik, vilket de även själva påtalar. För att få en sammanhållen definition behövs en användbar teori. Och även för att kunna utarbeta en teori behövs en definition som de flesta är ense om. Detta behövs även för att kunna ifrågasätta det nu rådande synsättet. Detta kan även exemplifieras genom hur tidigare forskning skriver om hur det behövs en mer sammanhållen definition av begreppet för att kunna driva forskningen vidare. Nedan belyser olika författare detta.

Från att ha betraktats som ett kvinnligt fenomen har forskare på senare tid intresserat sig för hur utbredd självskadebeteende är hos män. Problematiken anses fortfarande vara mer utbredd hos kvinnor men ökande hos män. Resultatet från undersökningar har varierat från att problematiken fortfarande är betydligt mer utbredd bland kvinnor⁸⁵ till att man inte påvisat några skillnader mellan könen.⁸⁶ Gratz skriver i sin studie att det är ett problem inom forskningen att det råder brist på en sammanhållen förklaring av fenomenet. Hennes studie av 150 studerande i åldrarna 18 till 64 år visar att det inte fanns någon signifikant skillnad i hur förekommande självskadebeteende var hos de olika könen. I sin diskussion lyfter hon hur viktigt det är att se till dessa resultat då de indikerar att självskadebeteende är lika vanligt bland män. Hon framhåller även att det behövs vidare forskning kring just män inom detta område.⁸⁷

Eftersom olika studier skiljer sig mycket åt i prevalens tar Nixon och Heath, i sin bok om självskador bland unga, upp en del av de tidigare studier som gjorts och hur de uppfattar dessa. De menar att undersökningar av detta fenomen är så pass nya att det inte ännu finns ett konsekvent sätt att vare sig definiera eller undersöka fenomenet, vilket får som konsekvens att olika studiers urval och definitioner skiljer sig åt. Detta kan vara en anledning till att studier över hur vanligt förekommande självskadebeteende är varierar från 4 % till 46,5 %. Att många studier pekar på att fenomenet är kopplat till kvinnor förklarar Nixon och Heath genom att kvinnor i större utsträckning söker hjälp för sina problem samt att flera studier inkluderar även överdoser, vilket är mer vanligt förekommande hos kvinnor. De påpekar att de studier av ungdomar som begränsat sig till att endast innefatta självskademethoder såsom att skära, bränna och slå sig själv inte har kunnat uppvisa någon könsskillnad. Däremot visar studier att det kan finnas en skillnad

⁸⁴ Payne (2008)

⁸⁵ Zlotnick, Caron/Mattia, Jill I/Zimmerman, Mark (1999): ”Clinical correlates of selfmutilation”. *Journal of nervous and mental disease*. Vol 187, No 5.

⁸⁶ Briere/ Gil (1998)

⁸⁷ Gratz (2001)

mellan hur de olika könen självskadar, bland annat är det mer sannolikt att unga män slår sig själva. Nixon och Heath tar särskilt upp tidigare nämnda studie av Madge och menar att denna visar en skillnad mellan könen eftersom den på ett brett sätt definierar självskadebeteende. De framhåller även att det är svårt att säga om beteendet ökat under de senaste åren eftersom det är svårt att mäta prevalensen samt att det tidigare inkluderats i olika diagnoser och inte varit fristående.⁸⁸

8.4 Förstärkning av osynliggörandet

”Och det som jag tänker är[...]att de inte medvetet osynliggörs[...]” *Intervju 1*

”Det stämmer inte att de är osynliggjorda.” *Intervju 3*

Citaten ovan kommer från två av informanterna som svarar på frågan om de anser att unga mäns självskadebeteende osynliggörs. Alla informanter talar i samband med detta om att de ser unga män i andra risksituationer och att de inte anser sig möta många unga män med självskadebeteende inom sin profession. De är ense om att det är en problematik som ökat de senaste åren men att det fortfarande är få unga män som de möter. Senare under intervjuerna talar informanterna ändå om ett osynliggörande av denna problematik. Det är då främst kritik riktad mot rådande förhållningssätt inom de professioner som arbetar med denna målgrupp samt hur media framställer fenomenet, eller snarare hur de inte framställer det. Nedanstående citat belyser olika delar av den kritiska diskurs som våra informanter för kring detta. En av informanterna ger sin syn på hur unga män och kvinnor framställs i pressen på följande vis:

”Tjejer lider och killar slår och lever ut och är lite Emil i Lönneberga allihopa. Och tjejer ska tas om hand och kramas.” – *Intervju 2*

Vidare uttrycker informanten sin syn på hur fenomenet återges i pressen på detta sätt:

”Jag har läst lite i tidningar och där blir det lite mer förenklat, verkligheten är lite mer komplex [...] Det ingår ju liksom i förutsättningarna att det ska vara lite enklare. Där finns alltid en risk när man går ut och berättar eftersom att media blåser upp det hela. [...]män vågar visa att de mår dåligt nu och det betyder inte att de mår sämre idag utan att de syns mer än vad de tidigare gjort men media vill gärna göra sensation av det.” *Intervju 2*

En tredje informant förhåller sig kritisk till professionerna på följande vis:

”[...]vi är urkassa på att ta hand om känslomässigt dysreglerade människor [...]vi vill att de ska vara lugna, vi vill ha dom på våra kontor, i våra mottagningar när de är lugna och det är inte där vi behandlar dom för vi ska egentligen behandla dom när de är dysreglerade, det är det som de behöver mest hjälp med så vi kan hjälpa som att ta hand om den känslomässiga dysregleringen utan att självskada, utan att ta droger, utan att slå någon på käften, alltså alla dom här grejerna[...] så fort man kommer till psykiatrin eller vården så är det första som ges egentligen lugnande mediciner. Och då tänker jag att man har tappat den chansen. När man kommer inom socialtjänsten vill man liksom lösa den yttre problematiken [...]” *Intervju 1*

⁸⁸ Nixon/ Heath (2009)

Vi kan anta att våra informanter är färgade av en del av den diskurs som finns i samhället gällande information. Enligt kritisk teori är det viktigt för institutioner i samhället att ifrågasätta var kunskap härstammar ifrån, då kunskapen vanligtvis härstammar från rådande överlägsna grupper. Detta kan leda till att individer tar denna kunskap för sanning. Inom olika professioner är det, enligt Fook, högst relevant att använda sig av kritiskt tänkande för att lyfta upp konstruktioner av olika synsätt.⁸⁹ Våra informanter talar om kritik mot allmänna institutioner i samhället. Det sätt de talar på kan möjliggöras genom att utgå från kritisk teori. Genom att problematiken blåses upp i media kan det skapas en generell kunskap som bygger på en väldigt lättbegriplig bild av fenomenet. Den allmänna synen på detta problem riskerar då att bli att den inte innefattar någon komplexitet. Samtidigt polariseras könsrollerna i media, som visar på att unga män är mer utagerande och unga kvinnor är svaga. Våra informanters syn på problemet unga mäns självskadebeteende riskerar då att krocka med allmänhetens syn, då de har en annan skolning. Att verkligheten är mer komplex, vilket statueras i ovanstående citat från *intervju 2* kan visa på detta.

Som synes ovan ger våra informanter en relativt omfattande kritik mot hur media framställer problematiken självskadebeteende bland unga män. Det finns även en kritisk inställning till hur professionella behandlar det i dagsläget och en önskan om förändring där det på ett bättre sätt går att fånga upp unga män med detta beteende. Men trots detta kan vi se hur de professionellt verksamma som vi intervjuat genom sina diskurser bidrar till ett osynliggörande av problemet. Detta görs genom att lyfta upp män i andra risksituationer och prata ingående om det istället för unga män med självskadebeteende som frågorna då handlat om. Som tidigare nämnt talas det om unga män i kriminella sammanhang och det finns även ett vidhållande av diskurser kring den utagerande mannen. Detta kan bidra till att unga mäns självskadebeteende görs till en icke-fråga och därmed förblir dolt. En annan bidragande faktor till detta kan vara att när unga mäns självskadebeteende väl lyfts fram görs det i ljuset av institutionaliserande åtgärder. Många av de undersökningar som gjorts angående unga mäns självskadebeteende har gjorts på unga män som sitter inlåsta på diverse institutioner. Bland andra har Langbehn med flera⁹⁰ samt Nijman med flera⁹¹ forskat kring självskadebeteende bland patienter i psykiatrisk slutenvård.

Men det uppmärksammas även hur osynliggörandet av unga mäns självskadebeteende upprätthålls. I sin artikel *Det mytologiska självskadebeteendet* vill filosofie magistern Christian Ståhl kritiskt granska tidigare forskning och det faktum att självskadebeteende främst ses som ett *tjejproblem*. Utifrån tidigare studier av bland annat Samuelsson och Taylor menar han att mörkertalet bland manliga självskadare kan vara större än hos flickor. Vidare visar han på hur flera tidigare studier kring fenomenet framställer förklaringsmodeller vilka gör det omöjligt att inkludera män eller unga män. Han menar även att näst intill alla forskare inom ämnet refererar till Favazzas *Bodies under siege* men reflekterar sällan över dess könsneutrala ton. Ståhl kritiserar även Socialstyrelsens fokus på flickor och att unga män endast nämns. Han menar att självskadebeteende skulle kunna förklaras av den normativa könsrollen hos båda könen men att Socialstyrelsen endast lyfter fram denna förklaring kring flickors beteende medan unga män utelämnas ur diskussionen. Vidare påpekar Ståhl att handlingen att självskada är ett beteende som skulle kunna ses som manligt men eftersom det förknippats så tydligt med flickor har det kommit

⁸⁹ Payne (2008)

⁹⁰ Langbehn, Douglas/Pfohl, Bruce (1993): "Clinical correlates of self-mutilation". *Ann Clin Psychiatry*. No.5.

⁹¹ Nijman et al.: (1999): "Self-mutilating behaviour in psychiatric inpatients". *European Psychiatry*. No.14.

att uppfattas som feminint och inåtvänt. Han skriver att tjejer blir utgångspunkten som inte ifrågasätts istället för att vara slutsatsen. Desto fler flickor som uppmärksammas desto mindre syns unga män, ett fenomen som kallas aspektblindhet. Unga män med självskadebeteende, bryter mot den manliga könsnormen och syns således inte, eftersom de inte är tillräckligt manliga då de inte syns och hörs.⁹² Det kan alltså bli en omöjlig situation för en manlig självskadare att bli uppmärksammad eller att anamma något annat än en dubbel avvikaridentitet.

En av våra informanter uttrycker sig på följande vis kring hur unga män med självskadebeteende uppmärksammas:

”Jag vet inte om de har haft någon roll någon gång[...]om de har haft någon scen att stå på någon gång egentligen. Det är en och annan pojke de intervjuar i synen på den här problematiken men jag tycker ofta att man skjuter det vid sidan av målet när men lyfter upp det.” *Intervju 1*.

Enligt Goffman spelar alla människor roller, då de presenterar sig för sin omvärld. Dessa roller skiljer sig beroende på vilken scen som för tillfället beträds. Den rollpresentation som olika individer framför är ofta konstruerad utifrån gemensamma sociala förväntningar. Hur publiken uppfattar en person kan alltså styras genom dennes rollpresentation. Att våra informanter för diskurser kring unga män i andra sammanhang än just problematiken självskadebeteende samt att de ofta kopplar detta beteende till unga kvinnor kan förklaras utifrån Goffmans rollteori. Under våra intervjusituationer är våra informanter representanter för sin profession. Den roll de spelar är alltså den av till exempel psykoterapeut och möjligen också en roll som det finns en allmän social uppfattning om att denne ska besitta mer kunskap gentemot oss som intervjuare. Det finns därmed en press på våra informanter att de ska kunna presentera ett svar på eller en diskussion kring de frågor som ställs. Det kan vara troligt att de i denna situation vill leva upp till de förväntningar som finns på deras yrkesroller. De har stor erfarenhet men inte av självskadebeteende bland unga män. Trots detta kan vi anta att de ändå vill bidra och talar då utifrån de erfarenheter de faktiskt har. På detta vis behåller de den roll som de förväntas spela men samtidigt bidrar de även, möjligtvis omedvetet, till osynliggörandet av den problematik som unga mäns självskadebeteende innebär.

Genom våra intervjuer har vi även sett hur det bland våra informanter finns en osäkerhet i hur det borde talas om detta problem. Vi kan se att diskursen hos våra informanter till stor del bygger på en osäkerhet där ord som *tror, vet inte, kanske* upprepas kontinuerligt genom intervjusituationerna. Flera av våra informanter talar även om att det finns alldeles för lite forskning inom området och att de därför inte kan uttala sig mer uttömmande. De uttrycker även en faktisk rädsla inför svårigheterna i hur självskadebeteende ska diskuteras, vilket vi kan se prov på genom följande citat:

”[...]självskadebeteenden är smittosamma och har kulturella smittoeffekter.” *Intervju 3*

”Man vet att fram till ungdomarna är 18 år så självskadar man sig av olika anledningar och dels så finns det ju en stor sådan här grupptillhörighet, alltså det finns ett mode, det finns en ungdomskultur med självskadebeteende.” *Intervju 1*

⁹² Ståhl (2007)

Samma informant säger senare under intervjun följande:

”[...]varje gång som det skrivs någonting om det (självskaadebeteende) så vet jag att det är någon ny som börjar, det är liksom en svår sits vi sitter i.” *Intervju 1*

Att våra informanter talar om unga män i andra situationer kan alltså även förklaras genom deras egna intervjuer där diskursen innefattar en stor tveksamhet och möjligtvis även rädsla inför hur de bör tala om detta fenomen. Denna ambivalens inför hur självskadebeteende bör omtalas talar våra informanter om i samband med att de menar att det finns en stor smittoeffekt. Att diskurserna hos våra informanter innefattar denna rädsla kan förklaras utifrån att de är färgade av teorier om ungdomspsykologi. Vi kan anta detta eftersom att samtliga av våra informanters arbete är riktat mot just ungdomar eller unga vuxna. Hwang menar att tonårstiden är den tid i livet som mest präglas av känslan av att få vara delaktig i en grupp av jämnåriga. Därmed tar gruppens värderingar och normer över andra viktiga institutioner såsom familjen. Genom att vara del av ett större sammanhang utvecklas och definieras tonårningen, samt finner härigenom acceptans.⁹³ Mot bakgrund av denna information kan vi förstå varför det förhåller sig så att våra informanter är tveksamma till hur de kan möjliggöra att tala om unga mäns självskadebeteende. Eftersom vi kan anta att de intervjuade besitter kunskap kring ungdomspsykologi, kan vi förstå varför de uttrycker en rädsla inför att prata om fenomenet i större forum, då de känner till vilka konsekvenserna kan bli. Ungdomar som söker efter en identitet och en grupptillhörighet kan anamma självskadebeteende antingen utifrån detta eller utifrån att de söker efter en strategi att reglera sina känslor med.

⁹³ Friséen/Hwang (2006)

9. Sammanfattning av resultat

Nedan kommer förklaring ges till hur uppsatsens frågeställningar har besvarats med hjälp av de teman som i resultat och analysdelen innefattar informanternas utsagor samt tidigare forskning.

I den första underfrågan ställde vi oss frågan om vilken som är den rådande föreställningen om unga mäns självskadebeteende i tidigare forskning respektive bland professionella. Den frågan anser vi oss ha fått svar på genom temat som i resultatet och analysen benämns som *den utagerande mannen*. Våra informanternas utsagor visar på att de i sina praktiska verksamheter inte träffar unga män med självskadebeteende i stor utsträckning. Det har bland våra informanter även funnits en enad diskurs kring att unga män reglerar sina känslor på annat vis och att de därmed syns mer inom andra institutioner och sammanhang. Det är då främst inom kriminalitet som våra informanter uppmärksammar unga män. Även forskning inom området visar på att då unga mäns självskadebeteende undersöks är det med fokus på att unga män är mer aggressiva och måste dölja sin problematik på ett annat sätt. Detta har vi sett kan bero på den rådande könsdiskurs som finns i samhället, som menar att hegemonisk manlighet är att föredra.

Hur unga mäns självskadebeteende uppfattas var den andra frågan som utgjorde del i frågeställningen. Denna fråga har fått sitt svar genom temat *identitet som självskadare*. Informanternas diskurser har kretsat mycket kring kvinnliga självskadare och därigenom skapar de en bild av den manliga självskadaren, som icke-existerande. Detta sammantaget med fokus på hegemonisk manlighet skapar en roll för unga män som dubbelt avvikande. Det talas även om en större skam hos unga män som självskadare, vilket kan förklaras av att våra informanter är präglade av ungdomspsykologiska teorier. Genom att till exempel Socialstyrelsen i flera skrifter endast uppmärksammar unga kvinnors självskadebeteende bidrar även de till att försvåra för unga män att kunna inkluderas i en identitet som självskadare. En del forskning visar på att självskadebeteende är ett fenomen som har sin grund i tidigare trauman, vilket även våra informanter påtalar medan andra delar av forskning menar att det är en mer vida utbredd problematik. Den rådande föreställningen går alltså som synes isär.

Den sista underfrågan handlar om hur unga män med självskadebeteende uppmärksammas. Genom temat *begreppsdiskurs* samt *förstärkning av osynliggörandet* har denna fråga besvarats i resultatet och analysen. Både inom forskning och i våra informanternas diskurser finns en tveksamhet och en oenighet i hur begreppet självskadebeteende bör definieras samt hur problematiken bör uppmärksammas. Detta leder till att det finns en svårighet i att uppmärksamma unga män med denna problematik, eftersom att det inte finns en enighet i vad som innefattas i självskadebeteendebegreppet. Informanterna för även en kritisk diskurs mot hur problematiken uppmärksammas i media och bland yrkesverksamma. Detta samtidigt som det finns en rädsla i att uppmärksamma det eftersom att smittan anses vara så stor.

De ovanstående underfrågorna kan sammantaget svara på den huvudfråga om varför unga mäns självskadebeteende osynliggörs, som utgör frågeställningen för denna uppsats. Genom att tala om att unga män reglerar sitt känslsystem på andra vis än kvinnor, till exempel genom kriminalitet bibehålls den könsnormativa roll som är rådande i samhällsdiskursen. Då självskadebeteende diskuteras är det i förhållande till kvinnor, vilket skapar en ickeidentitet som manlig självskadare. Detta sammantaget med att det finns en osäkerhet kring hur problematiken bör definieras och uppmärksammas, kan förklara varför unga män med självskadebeteende blir osynliggjorda.

10. Slutdiskussion

Nedan kommer vi att presentera en diskussion kring det resultat vi tidigare presenterat i uppsatsen. Vi kommer även att lyfta fram frågor som uppstått under arbetets gång, samt hur vår syn på ämnet har ändrats från första anblick till där vi idag står. Även förslag på vilken typ av vidare forskning som kan vara intressant och även nödvändig för att bättre kunna belysa unga mäns självskadebeteende kommer att presenteras.

Vi skulle vilja börja denna slutdiskussion med att förklara hur vår syn på ämnet unga mäns självskadebeteende har förändrats under uppsatsens gång. Då vi först valde detta ämne gjorde vi detta utifrån ett intresse för att självskadebeteende utifrån vår förförståelse endast applicerades på kvinnor. Vi hade differentierade bilder av självskadebeteende, vilka till viss del säkerligen delas med allmänheten, en romantiserande bild som kan fås genom skönlitterära böcker som fått stor genomslagskraft i media. Men under arbetets gång har vi till större del förstått problematiken bakom och att det som syns i media inte är problematiken i sig utan en av de lösningar som känslomässigt dysreglerade personer kan ta till när ingen annan utväg finns. Vi hade i början av denna uppsats inte reflekterat mycket över vilka konsekvenser ett synliggörande av självskadebeteende kan få men har nu blivit medvetna om att det finns en svårighet i hur självskadebeteende bör uppmärksammas.

Genom den del som kallas resultat och analys har vi fått fram att självskadebeteende är en problematik som är i högsta grad relevant men att våra informanter ställer sig tveksamma till både hur de ska definiera begreppet och hur denna problematik bör lyftas fram. Detta har vi sett genom hur de för diskurser som emellanåt genomsyras av stor tveksamhet och oenighet. Trots att självskadebeteende bland unga män är ett ämne som i högre utsträckning än tidigare börjar lyftas fram, både inom forskning och i media har vi sett hur våra informanter diskuterar ämnet som ett kvinnligt fenomen. De talar även om unga män i andra sammanhang och med andra riskbeteenden. När självskadebeteendet hos unga män väl diskuteras är det i form av att vara mer aggressivt och definitivt. Våra informanter har alltså fört många diskurser som kopplar unga män och kvinnor till respektive könsroll. Och även om detta görs omedvetet får det självklart konsekvenser för de unga män som inte faller in i mallen för den stereotypa mannen. Vi ställer oss tveksamma till denna könskategorisering och menar att ohälsa borde ses på liknande vis oavsett kön, alla har rätt till att på samma sätt bli uppmärksammade och vårdade för den problematik som personen har. Även om denna diskurs förs omedvetet anser vi det vara av stor vikt att bli uppmärksammas på detta för att kunna bidra till förändring.

Trots att självskadebeteende är en problematik som bland unga män uppmärksammas mer och mer tycks det oss alltså att många utav våra informanter samt delar av den tidigare forskning vi granskat till viss del har stannat kvar i gamla mönster. Detta kan förklaras genom den rådande samhällsdiskursen kring könsroller, vilken påverkar oss alla. Det finns förväntningar och djupt rotade normer som beskriver hur en person ska vara i förhållande till sitt biologiska och sociala kön. Bilden av självskadaren som den vita medelklass tjejen som myntades på 1960-talet lever alltså till viss del kvar genom det kulturella sammanhang vi alla befinner oss i och de normer som där finns som tycks vara svåra att separera sig från. Är det då en omöjlighet att förändra synen på unga män när vi lever i ett samhälle som ställer kvar på dem att vara utagerande och tuffa? Vi ställer oss undrande till när självskadebeteende bland unga män ska få lika stort erkännande och prioritet som unga kvinnors.

Det tycks vara en allmänt känd syn att kvinnor i högre utsträckning än män söker hjälp och mer accepterat får lov att må dåligt. Blir det då ännu svårare att som man erkänna sig svag, eftersom att det kan finnas en tanke kring att kvinnor nu mer än någonsin behöver *den starka mannen*? Vi vill även framhålla att vi anser det vara viktigt att ifrågasätta den bild av manlighet som idag finns. Är den hegemoniska manligheten en bild som har en förankring i realiteten eller är det en bild som vi för att bibehålla strukturen i samhället desperat klamrar oss fast vid? Vidare är det även viktigt att ställa sig frågande till huruvida det fortfarande är på det sätt att flickor umgås i tvåsamheter och pojkar i grupp, eller i alla fall förstå att då vi för diskurser kring detta bidrar vi till att bibehålla den synen. Oavsett vilket synsätt som är korrekt kan vi vara överens om att det som man, liksom som kvinna, finns många krav att leva upp till. Det kan för män finnas en dubbel svårighet i att ha ett självskadebeteende eftersom att de dels har ett avvikande beteende och samtidigt avviker från det normativa manliga.

Våra informanter har i intervjuerna även talat om att det finns för lite kunskap kring ämnet och att det borde forskas mer. En stor del av de professionella som vi tillfrågat har tackat nej till att medverka på grund av olika anledningar. Den främsta anledningen har varit att de inte ansett sig ha tillräckligt med kunskap i ämnet för att kunna medverka och inte heller ha träffat tillräckligt många eller några unga män alls med denna problematik. En annan anledning har varit att de inte har varit överens om den definition som vi har av självskadebeteende. Detta kan ses som medverkande till att osynliggöra problematiken hos unga män, då de istället riktar sitt fokus kring unga män på annat håll. Vi anser det vara anmärkningsvärt att så många professionella inte känner sig ha en tillräcklig kunskap kring ämnet. Om inte de som är yrkesverksamma inom den människovårdande sektorn har kunskap om manligt självskadebeteende, hur ska dessa unga män då kunna få adekvat hjälp?

10.1 Förslag på vidare forskning

Även om vi nämner att det forskas mer kring unga mäns självskadebeteende nu vill vi framhålla att det inte finns mycket forskning att tillgå. Den forskning som vi lyft fram i uppsatsen är all den forskning som vi kunnat finna. Det har däremot funnits desto mer forskning kring kvinnors självskadebeteende, vilket vi valt att inte presentera i större utsträckning. Den forskning vi hittat kring unga mäns självskadebeteende har till stor del syftat till män på institutioner såsom inom slutna psykiatrisk vård och fängelser. Vi kan alltså här se att det finns stort behov av att utöka forskningen på detta område.

Innan vidare forskning bedrivs anser vi det vara av största vikt att begreppet självskadebeteende definieras på ett enat vis. Vi förstår självklart att detta kan vara en omöjlig uppgift då olika professioner och forskare med olika bakgrund kan vilja definiera det på olika vis. Men vi menar att det behövs en övergripande definition som alla måste inrätta sig efter, för att kunna få en forskning som faktiskt undersöker samma problematik. Vad som ska ligga i det begreppet har vi inte kunskap nog att uttala oss om men enigheten är det viktigaste. Vi menar vidare att genom en enad definition av begreppet kan vidare forskning bedrivas på ett mer enhetligt vis, vilket leder till att fenomenet lyfts upp och därmed normaliseras. Denna normalisering kan så leda till att unga män med denna problematik i större utsträckning kan uppmärksammas och då få adekvat hjälp. Ett annat bidrag i denna normaliseringsprocess kan enligt oss vara vidare manlighetsforskning, där det bör fokuseras mer på olika typer av manlighet. Vi förespråkar alltså även vidare forskning på detta område och då främst kring vad som anses vara omanlighet. Även detta kan hjälpa män att verbalisera sina problem och därmed även söka hjälp.

Vi kan ha funderingar kring huruvida unga mäns självskadebeteende är ett oattraktivt ämne att forska kring då det kan vara mer komplicerat än att rikta fokus mot en redan undersökt målgrupp såsom unga kvinnor med denna problematik. Det kan i och med detta vara extra viktigt att faktiskt istället lägga fokus på unga män. Vi anser att denna uppsats har visat på brister både i forskning, i medias sätt att lyfta fram problematiken samt i professionellas diskurser kring unga mäns självskadebeteende. Det blir därför viktigt att lyfta upp ämnet till diskussion, då det kan vara en början till att synliggöra unga män med denna problematik.

11. Källförteckning

11.1 Böcker

Bolin, Göran/ Lövgren, Karin (red) (1995): *Om unga män*. Studentlitteratur, Lund.

Börjesson, Mats (2003): *Diskurser och konstruktioner. En sorts metodbok*. Studentlitteratur, Lund.

Connell, Robert William (2008): *Maskuliniteter*. Bokförlaget Daidalos AB, Göteborg.

Ekenstam, Claes, Frykman, Jonas, Johansson, Thomas, Kuosmanen, Jari, Ljunggren, Jens & Nilsson, Arne (1998): *Rädd att falla - studier i manlighet*. Gidlunds Förlag, Stockholm.

Erling, Ann/Hwang, Philip (red) (2003): *Ungdomspsykologi - utveckling och livsvillkor*. Natur & Kultur, Stockholm.

Farber, Klayman Sharon (2000): *When the body is the target*. Jason Aronson Inc, Amsterdam

Favazza, Armando (2006): *Bodies under siege – self-mutilation in culture and psychiatry*. Johns Hopkins University Press, Baltimore.

Frisén, Ann/Hwang, Philip (2006): *Ungdomar och identitet*. Natur och Kultur, Stockholm.

Goffman, Erving (2007): *Stigma – Den avvikandes roll och identitet*. Nordstedts Akademiska Förlag, Mönlycke.

Hammarén, Nils (2008): *Förorten i huvudet – unga män om kön och sexualitet i det nya Sverige*. Bokförlaget Atlas, Stockholm.

Johansson, Thomas (2000): *Det första könet- Mansforskning som reflexivt projekt*. Studentlitteratur, Lund.

Johansson, Thomas i Bolin, Göran/ Lövgren, Karin (red) (1995): *Om unga män*. Studentlitteratur, Lund.

Johansson, Thomas/ Kuosmanen, Jari (2003): *Manlighetens många ansikten - fäder, feminister, frisörer och andra män*. Författarna och Liber AB, Stockholm.

Jørgensen, Marianne/Phillips, Louise (2002): *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur, Lund.

Kock, Ida i Straarup Søndergaard, Per (2008): *När livet gör ont*. Gothia Förlag, Stockholm.

Kroger i Frisé, Ann/Hwang, Philip (2006): *Ungdomar och identitet*. Natur och Kultur, Stockholm.

- Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur, Lund.
- Larsson, Sam, Lilja, John & Mannheimer, Katarina (red) (2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Studentlitteratur, Lund.
- Lazarus, Richard/Monat, Alan (1985): *Stress and coping – an anthology*. Columbia University Press, New York.
- Lindstöm, Peter i Bolin, Göran/ Lövgren, Karin (red) (1995): *Om unga män*. Studentlitteratur, Lund.
- Nixon, Mary K./Heath, Nancy L. (2009): *Self-Injury in Youth – the essential guide to assessment and intervention*. Routledge, New York.
- Payne, Malcom (2008): *Modern teoribildning i socialt arbete*. Natur och Kultur, Stockholm.
- Pålsson, Berny (2005): *Vingklippt ängel*. Bokförlaget Forum AB, Stockholm.
- Repstad, Pål (1993): *Närhet och distans. Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Studentlitteratur, Lund.
- Robertson, Steve (2007): *Understanding Men and Health : Masculinities, Identity and Well-being*. Open University Press, Maidenhead.
- Smedler/Drake i Frisé, Ann/Hwang, Philip (2006): *Ungdomar och identitet*. Natur och Kultur, Stockholm.
- Starke, Mikaela (2003): *Att bli tonåring- ett föräldraperspektiv*. Institutionen för socialt arbete, Göteborgs Universitet. Intellecta Docusys AB, Västra Frölunda.
- Svenning, Conny (2003): *Metodboken*. Lorentz Förlag, Eslöv.
- Widerberg, Karin (2002): *Kvalitativ forskning i praktiken*. Studentlitteratur, Lund.
- Åkerman, Sofia (2004): *Zebraflickan*. Författarhuset, Västerås.

11.2 Tidsskrifter

- Brickman, Barbara (2004): "'Delicate' cutters: gendered self-mutilation and attractive flesh in medical discourse". *Body and society*. 2004:10.
- Briere, John/Gil, Eliana (1998): "Self-mutilation in clinical and general population samples: prevalence, correlates and functions". *American journal of orthopsychiatry*. 1998:68.
- Ekenstam, Claes (2006): *Mansforskningens bakgrund och framtid: Några teoretiska reflexioner*. Universitetsforlaget AS Oslo, Vol 01, No 1.
- Gratz, Kim (2001): "Measurement of deliberate self-harm: Preliminary data on the deliberate

self-harm inventory”. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*. Vol 23, No 4.

Langbehn, Douglas/Pfohl, Bruce (1993): “Clinical correlates of self-mutilation among psychiatric inpatients”. *Ann Clin Psychiatry*. No 5.

Madge, Nicola et al. (2008): “Deliberate self harm within an international community sample of young people: comparative findings from the Child and Adolescent Self-harm in Europe Study”. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. Vol 49, No 6.

Nijman, HLI/Dautzenberg, M/Merckelbach, HLGJ/Jung, P/Wessel, I/Campo, J (1999): “Self-mutilating behaviour in psychiatric inpatients”. *European Psychiatry*. No 14.

Taylor, Ben (2003): “Exploring the perspectives of men who self-harm 2003”. *Learning in Health and Social Care*. Vol 2, No 2.

Ståhl, Christian (2007): ”Det mytologiska självskadebeteendet – könade stereotyper och idealtypiska berättelser”. *Socialvetenskaplig tidskrift*. Vol 14, No 4.

Zlotnick, Caron/Mattia, Jill I/Zimmerman, Mark (1999): “Clinical correlates of selfmutilation in a sample of general psychiatric patients”. *Journal of nervous and mental disease*. Vol 187, No 5.

11.3 Forskningsrapporter

Karlsson, Jessica & Quilisch, Eva (2005): *Självskadebeteende hos tonåringar: En studie rörande förekomsten av självskadande beteende hos ungdomar i årskurs nio, i relation till kön, självkänsla och grad av mindfulness*. Lunds universitet.

<http://www.lu.se/o.o.i.s?id=19464&postid=1331594> 091125.

Jääskeläinen, Pia/Wessman, Jessica (2008): *Självskadebeteende – två unga mäns berättelser*. Örebro universitet: Institutionen för beteende-, social- och rättsvetenskap.

Socialstyrelsen (2004): *Vad vet vi om flickor som skär sig?*. Artikelnr: 2004-123-41.

Socialstyrelsen (2004): *Flickor som skadar sig själva – en kartläggning av problemets omfattning och karaktär*. Artikelnr: 2004-107-1.

11.4 Övriga källor

Vetenskapsrådet (1990) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. URL <http://www.vr.se/download/18.668745410b37070528800029/HS%5B1%5D.pdf> 091012.

Svenska Dagbladet (2009) http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_3363749.svd 091001.

Bilaga 1. Intervjuguide

Tema 1: Osynliggörandet

- Anser ni att unga mäns SSB osynliggörs?

Om Ja:

- Vad kan det bero på?
- Hur anser ni att det osynliggörs?

Om Nej:

- Vad baserar du det svaret på?

- Anser ni att SSB skiljer sig mellan unga män och unga kvinnor?

Om Ja:

- Hur skiljer det sig?
- Vad kan det bero på?

Om Nej:

- Vad baserar du det svaret på?

Uttrycks SSB lika trots kön?

Tema 2: Fenomenet

- Hur ser ni på omfattningen av SSB bland unga män?

- Minskat?
- Ökat?

Tema 3: Uppmärksammandet

- Vilken bild av SSB synliggörs i samhällsdebatten? (Allmänheten, media och forskning)

- Har unga mäns SSB fått en större roll?
- Hur framställs SSB bland unga män i

förhållande till unga kvinnor?

- Hur arbetar ni med unga mäns SSB?

- Remiss?
- Terapi?
- Första kontakt?

- Hur stämmer denna bild av samhällets syn på unga mäns SSB överens med din bild du har fått från ditt arbete?

Avslutande:

- Hur tycker du att man i framtiden bör uppmärksamma unga mäns SSB? & hur arbeta med?

Bilaga 2. Följebrev

Göteborgs Universitet
Institutionen för socialt arbete

Vetenskapligt arbete höstterminen 2009

Vi heter Linda Olsson, Karin Wickholm och Caroline Fahlman och är studenter på sjätte terminen på socionomprogrammet på Göteborgs Universitet.

Under tio veckor på den sjätte terminen skriver vi ett vetenskapligt arbete, en s.k. C-uppsats, i vilken vi får välj ämne helt fritt. Vi har tillsammans valt att skriva om osynliggörandet av unga mäns självskadebeteende. För att som forskare få olika perspektiv på detta fenomen har vi valt att intervjuva olika professioner som kommer i kontakt med denna problematik på olika sätt. Vi är mycket tacksamma att du har tackat ja till att medverka!

Vår huvudsakliga frågeställning är:

Varför osynliggörs unga mäns självskadebeteende?

Vi vill även ta reda på:

Vilken är den rådande förställningen om unga mäns självskadebeteende i tidigare forskning respektive bland professionella?

Hur uppfattas unga mäns självskadebeteende?

Hur uppmärksammas unga mäns självskadebeteende?

Vi kommer att göra en diskursanalys av vårt insamlade material. En definition av begreppet diskurs är att det är ett sätt att tala om ett visst fenomen utifrån ett bestämt perspektiv. Det är ett sätt att tala om och förstå världen vilket ger fenomenen en viss innebörd.

För att bedriva ett korrekt forskningsarbete har vi ett antal etiska aspekter som vi själva måste ta hänsyn till samt informera er om. Aspekterna är utarbetade av Vetenskapsrådet och innefattar samtyckeskravet, konfidentialitetskravet, informationskravet och nyttjandekravet.

Information

Vi vill vara säkra på att du som informant har blivit väl informerad om syftet med vår forskning. Det ska stå klart för dig vilken din uppgift i projektet är och vilka konsekvenser din medverkan kan få. Ditt deltagande som informant är frivilligt och du kan alltid dra dig ur projektet utan att behöva förklara varför. Dina svar på våra frågor kommer endast att användas till vår uppsats och inte spridas vidare.

I detta följebrev förklarar vi undersökningens syfte och vi ger även en beskrivning i stora drag av hur undersökningen kommer att genomföras. Innan intervjun tar plats kommer vi att ge information muntligen. Har du ytterligare funderingar eller frågor vill vi gärna att du kontaktar antingen oss eller vår handledare via kontaktuppgifterna nedan.

Samtycke

Du som informant har alltid rätt att själv bestämma över din medverkan. Du bestämmer om du vill delta, hur länge och på vilka villkor. Om du väljer att avbryta din medverkan innebär

inte detta automatiskt att vi måste förstöra information som vi tidigare insamlat från dina intervjuer.

Konfidentialitet

Som forskare måste vi kunna garantera att uppgifter som framkommer vid intervjuerna inte kan härledas till dig som enskild. Vi kommer inte att ange namn eller andra identifierbara faktorer. Det är endast vi som kommer att lyssna på de inspelade intervjuerna och när de är renskrivna kommer vi att radera dem.

Nyttjande

De för oss nya kunskaper som framkommer i intervjuerna kommer att användas i vår uppsats och inte spridas vidare.

Kontakt

Om ni undrar över något angående vår uppsats så tveka inte att höra av er antingen till någon av oss eller till vår handledare Nils Hammarén.

Linda Olsson 0739-563568 gusolssoli@student.gu.se

Karin Wickholm 00739-529830

Caroline Fahlman 0702-907223

Nils Hammarén 031-786 5758

nils.hammaren@socwork.gu.se

Stort tack för din medverkan!